

UBL: BKN00G 36: 2

18036

DE SCHOONE HISTORIE

2

VAN DE

GEDULDIGE HELENA,

VAN

KONSTANTINOPOLEN;

EENE KONINGS DOCHTER, DIE 22 JAREN ACHTER LAND DOOLDE,
IN GROOTE ARMOEDE BROOD BIDDENDE.

Zeer aangenaam om te lezen.

DEVENTER,
FIRMA Wed. P. DE LANGE.

DE SCHOONE HISTORIE
G E D U E L D I G E H E E R E N
K O N S T A N T I N O P O L E N
DE KONINGIN DOCHTER, DIE VAN JERUSALEM
IN GROOTE ARMEEDE BROND HIERDE

MJ. DER NED.
LETTERKUNDE
TE LEIDEN

Hoe de koningin van Konstantinopolen eene dochter baarde, die Helena genaamd werd en hoe de koning, na den dood van zijne huisvrouw, op zijne dochter Helena verliefde.

Na de geboorte onzes Heeren Jezus Christus, in het jaar 807, was St. Clement Paus te Rome. Hij had eene zuster, die koningin was van Konstantinopolen, zijnde zwanger, waarom haar man een bede zond naar den Paus, vragende, hoe men het kind zoude noemen; zoo zond de Paus weder, dat indien het een zoon was, dan zoude hij Clement heeten, was het eene dochter, dan Helena. Als nu de tijd der natuur volbragt was, zoo baarde de koningin eene dochter, die Helena genoemd werd. Dit kind waste op in alle deugden en in Godsdienst en werd zoo uitnemend schoon, dat men haars gelijken niet vond. Als zij nu vijftien jaren oud was, stierf hare moeder. De Koning, nu zonder vrouw zijnde, zond in alle landen gezanten, om voor hem eene vrouw te zoeken, die zoo schoon was als zijne dochter, dewelk men nergens vond. Ten laatste werd hij ontstoken met kwade liefde op zijne dochter en dacht die te trouwen tot vrouw, hetgeen hij haar ook te kennen gaf, en waarover zij zeer verwonderd was. Zij viel op haar knieën, bad met weenende oogen, zeggende: Och, lieve Vader! wees beter beraden; want men vindt genoeg vrouwen, die gij met God en met eere moogt trouwen, al trouwt gij mij niet, ter verdoemenis onzer beider zielen. Toen zeide de vader, dat hij daarom niet vraagde, hij wilde haar trouwen, wie 't lief of leed was. Toen zeide Helena: weet vader, dat ik liever wil sterven dan met u trouwen. Binnen dezen tijd hadden de ongeloovigen Rome belegerd, dus verzocht de Paus aan koning Anthonius om bijstand, waartoe de koning zich haastelijk bereidde met zijne gansche krijgsmagt en trok naar Rome, waar hem de Paus verwelkomde. Toen zeide de koning: O heilige Vader! Ik ben hier gekomen om u te helpen en uwe vijanden te verjagen, (zoo 't

God wil) eer wij scheiden zullen, behoudens dat gij mij eene bede zult toestaan, als de oorlog gedaan is; anders begeer ik niet voor mijn' arbeid; en wilt gij het niet doen, zoo zal ik terstond van hier trekken, zonder u bijstand te doen. Als de Paus dit hoorde, zeide hij: dat hij zijne bede zoude toestaan; want hij meende, dat hij geene onredelijke zaak begeeren zoude. Toen was de koning zeer verblijd, bereidde zich om te strijden en trok buiten Rome, daar hij zoo vreesselijk sloeg tegen de ongeloovigen, dat hij 't veld behield en de vijanden de vlugt namen en Rome verlieten. Toen kwam koning Anthonius met de overwinning weder binnen Rome en ging naar den Paus, zeggende, dat hij nu weder naar huis wilde trekken en begeerde, dat de Paus hem beloofd had. De Paus zeide: begeer wat gij wilt, het zal u geschieden. Toen zeide de koning: zoo begeer ik, dat gij mij toe staat te trouwen Helena, mijne dochter, uwe nicht. De Paus, dit hoorende, zeide: lieve zwager! begeer deze bede niet; want dit is tegen God en de rede. De koning zeide: gij hebt mij beloofd mijne bede toe te staan en ik begeer anders niet; wilt gij het niet toestaan, zoo zal ik van Rome niet scheiden, of zal deze stad verwoesten.

Hoe een Engel den Paus een brief bragt, als hij offerhande deed.

Als de Paus dit gehoord had, zoo bad hij zijn zwager, dat hij tot den anderen dag wilde blijven, tot dat hij offerhande zoude gedaan hebben, hetwelk de koning deed. Als nu de Paus offerhande deed bad hij God, dat hij hem vertoonen wilde, hoe hij het met zijns zwagers bede maken zoude. God verhoorde zijn gebed: daar kwam een Engel, die een brief op den altaar legde. Als de Paus den

brief las, zoo zag hij, dat hij zijn zwagers bede kon toestaan, want hij die niet gebruiken zoude, zoo hij meende. Toen was de Paus verblijd, en na de offerhande heeft hij met bezegelde brieven zijn zwagers begeerte toegestaan. Toen was de Koning verblijd, en vertrok naar Konstantinopolen om zijne dochter te trouwen, die als zij haar vader zag hem zeer vriendelijk verwelkomde. Daarop kuste de koning zijne dochter en zeide: mijne lieve dochter! gij wordt alleen van mij bemind, boven alle de vrouwen der wereld, en ik zal u trouwen want uw oom heeft het mij toegestaan. Toen zeide Helena, ik geloof niet, dat de Paus magt heeft u toe te staan, dat tegen Gods wet is, en daarom zal ik u niet trouwen, al zoudt gij mij 't eene lid van 't andere doen trekken. Na deze en meer andere woorden, deed de koning zijne dochter slapen gaan. Hij gebod dat men het Hof zoude behangen met tapijt-sieraden, want hij haar des anderen daags trouwen wilde.

Hoe Helena half desperaat in haar kamer ging daar zij weenende in hare handen sloeg.

Als dit Helena van haren vader gehoord had, zoo is zij van hem gescheiden, en ging in haar kamer, daar zij zeer groot misbaar maakte, weenende en in haar handen wringende. Clarisse, haar kamenier, dit ziende, wilde haar vertroosten; maar Helena wilde daar niet naar hooren, greep een zwaard dat in haar kamer lag, en zeide met felle woorden tot Clarisse: neem dit zwaard, en dood mij daarmede, of ik zal 't zelve in mijn harte steken. Vrouwe, zeide Clarisse, ween niet meer, ik zal u raad geven om uwen vader te ontkomen, wij zullen terstond op de haven gaan, daar zult gij een schip huren, dat u in een ander land voeren zal, en alzoo zult gij uwen vader ontkomen.

Hoe Helena met een schip haren Vader ont-kwam naar een ander land.

Helena, verstaan hebbende den goeden raad van Clarisse, maakte zich terstond gereed,

deed een gestoffeerden mantel om, gaf Clarisse een koffer met goud, en zijn zoo te zamen naar de haven gegaan, terwijl het hofgezin sliep, huurde daar een schipper tot wien Helena zeide: haast u en voer mij met uw schip in een ander land, waar gij wilt. De schipper zeide: vrouwe, dat durf ik niet doen, want uw vader meent u te trouwen, en als hij vernam, dat ik weder hier kwam, hij zou mij doen doodden. Toen zeide Helena: vriend! ik zal u zoo veel geld geven, dat het u niet noodig zal zijn wederom te keeren. De schipper zeide: vrouwe! zoo zal ik u voeren als het u belieft, en alzoo is Helena ontvlugt, en scheidde van Konstantinopolen met weenende oogen, en Clarisse is weder in het Hof gegaan; in haar kamer daar zij op haar bedde ging liggen slapen. Des morgens vroeg zond de koning zijnen kamerling tot Helena om te zien of zij gereed was, want hij haar wachtte om te trouwen. De kamerling kwam kloppen aan Helena's kamer, daar niemand sprak, waarover hij gram werd, en heeft zoo stoutelijk op de deuren gestoten, dat Clarisse daarvan ontwaakte, en vraagde, wie daar klopte; de kamerling zeide: ik ben 't, de koning doet vragen of zijne vrouwe Helena gereed is om tot den koning te komen, dewijl hij op haar wacht. Hierop heeft Clarisse de kamerling ingelaten, en ging met hem naar Helena's bedde, schoof de gordijnen open, even of zij niet anders wist, of zij lag daar te slapen; dan haar niet vindende, begon zij te weenen en zeide: ach! waar is mijne vrouwe, wat zal ons overkomen? Als de kamerling dit zag, is hij terstond tot den koning gegaan en zeide 't hem.

Hoe de koning tot Clarisse kwam en naar Helena vraagde.

Als hem de kamerling dit gezegd had, zoo werd de koning heel verstoord, en liep terstond in haar kamer, daar hij Clarisse vond, die hij vraagde, waar zijne dochter was; Clarisse zeide, dat zij het niet wist. De koning liet haar in de gevangenis zetten en zeide: zoo

gij mijne dochter niet weet, zal ik u doen sterven. Toen werd Clarisse vervaard, zij viel op hare knieën, biddende om lijfsгенade, en zeide: Heer koning! ik zal u de waarheid zeggen van uwe dochter. Gisteren avond, als wij slapen zouden gaan, wilde zij haar zelve doodden, dat ik naauwelijks keeren konde; ik zeide haar, dat het beter was, dat zij een schip huurde, en liever moest vlugten; dit nam zij aan en is dadelijk weggegaan. Toen werd de koning gram; hij deed Clarisse verbranden, en zwoer bij zijne kroon, dat hij nimmer rusten zoude, eer hij zijne dochter gevonden had, hij heeft zich gereed gemaakt met schepen en gewapende mannen, daar hij mede weg trok om zijne dochter te zoeken, die hij eerst gevonden heeft, tweeëntwintig jaren daarna.

Hoe Helena te Sluis aankwam en kort daarna weder in zee trok, daar het schip vrees-selijk bevochten en van de roovers genomen werd.

De schoone Helena is na veel ongemakken met het schip tot Sluis in Vlaanderen gekomen; heeft den schipper goed betaald, en na afscheid genomen te hebben, naar een klooster gegaan, daar Christen nonnen in woonden op tribuut, onder de heeren van der Sluis. Als Helena het klooster naakte, zoo begonnen de klokken van zelf te luiden, waarover de nonnen zeer verwonderd waren, en gingen alomme uitzien, zoo zagen zij eene vrouw komen aan de zeekant, dewelke Helena was. Zij gingen haar tegen met kruisen en vanen, en ontvingen haar, hetwelk Helena verwonderde en zeide, dit niet waardig te zijn. De nonnen vraagden, of zij bij haarlieden wilde blijven, dat Helena haar beloofde, en ging in het klooster, daar zij zoo lang bleef, tot dat het de koning vernam, die zijne knechten zond om haar te halen, en zoo zij niet mede kwam, het klooster met al de nonnen wilde verbranden. Als Helena dit verstond, heeft zij dadelijk afscheid genomen van de

nonnen, die zeer droevig waren, en is toen weder naar de zeekant gegaan, daar zij een schip vond met kooplieden, die zij om Gods wille bad, dat zij haar toch wilden medevoeren, dat zij gaarne deden. Maar helaas! zij was naauwelijks met de kooplieden in zee, of zij werden door een roofschip aangevallen en genomen, de roovers wierpen alle de kooplieden over boord, en lieten niemand leven dan alleen Helena, die nam de kapitein in zijn schip, en wilde haar voor zijne boel houden, nam haar in zijne armen en kuste haar; doch Helena had daar gaarne tegen geweest, maar kon dit niet beletten, want hij wilde haar terstond ootereen. Als dit Helena zag, viel zij op hare knieën, verzocht hem, dat zij eerst haar gebed mogt spreken, hetwelk haar de kapitein toestond. Hierop keerde Helena zich tot God, hem ootmoedig om zijne genadige bescherming aanroepende, zeggende:

*Gij weet, mijn God! waarachtig,
Dat ik ontvloden ben met zinne voordachtig,
Mijn vader prachtig;
Dat openbaarlijk is bekend,
Maar mij te beschermen, ben ik niet magtig,
Zonder Uw goedertieren hulpe krachtig,
Die ik ben verwachtig,
Gelijk anders: o Hemelsch Regent,
En wil mij barmhartiglijk aanzien,
Dat ik mag blijven ongeschend,
Wil mij behoeden, o Heer der Heeren,
Behoed mij van deze boeven hieromtrent,
Dat ik mag blijven in mijner eeren,
Opdat ik mag uwen lof vermeeren.*

God verhoorde het gebed van de bedrukte Helena, daar is terstond een groot onweder gekomen, en heeft het schip in stukken geslagen, zoo dat zij alle verdrongen: maar Helena bleef zitten op een stuk van het schip, twee dagen en twee nachten, komende met den vloed in Engeland aan den bogaard, daar de takken over het water hingen, die Helena greep en trok haar zelve zoo te lande, ging in den hof zitten om te rusten,

Hoe de Koning Helena in den hof vond zitten.

Als nu Helena bijna dood in den bogaard zat, zoo kwam Koning Hendrik daar langs passeeren met zijne Edelen, vond de schoone maagd daar zitten en zeide: Jongvrouw! hoe komt gij hier, wie heeft uw kleeren zoo bedorven? Toen zeide Helena: Heere vraag mij niet meer; maar geef mij een weinig brood, of het harte zal mij bezwijken. Met deze woorden viel zij in onmagt. De koning hield haar vast bij het hoofd en stak haar brood in den mond, zoodat zij wederom bijkwam. Toen vroegde haar de koning andermaal, hoe hare kleederen zoo vuil waren. Helena zeide: ik was in een schip met kooplieden op de zee, waar wij door de roovers overvallen werden, die alle mannen die in het schip waren doodden behalve mij, doch zij wilden mij ootereen; maar daar kwam een groote storm, die het schip in stukken sloeg, zoodat allen verdronken die in het schip waren uitgenomen ik, die na twee dagen en nachten op eene plank in zee gedreven te hebben, hier ben aangeland. Als de koning dit hoorde, kreeg hij medelijden, heeft haar op een paard gezet en binnen Londen gebragt; want hij zag wel dat zij eene welgeborene maagd was en van een edel geslacht, omdat zij met een goud laken bekleed was.

Hoe de Koning van Engeland de schoone Helena trouwde.

Toen Helena een wijle tijds in het Hof des Konings gewoond had, merkte hij hare deugdelijke manieren. Hij ging op zekeren tijd met haar eene wandeling doen en ondervroegde haar, van wat land en welke afkomst zij was. Toen viel zij op hare knieën en zeide: Heere vergram u niet; want ik noem mijn geslacht niet; maar tegen mijns vaders wil ben ik uit mijn land gevlugt, omdat hij mij wilde ironwen, en ben aldus met lijfsgevaar in uw land gekomen. De Koning nam haar

in zijne armen en zeide: Jonkvrouw? gij zijt waardig eene koningin te zijn, daarom be- loof ik u te trouwen en te maken koningin van Engeland. Toen viel Helena weder op de knieën en zeide: Heer koning! bij uwe gratie, het ware zeer groote onwijsheid, dat gij mij trouwen zoudt, daar gij niet weet, wie ik ben of van wat land, en geen ander goed heb dan de kleederen die ik aan heb. Toen nam de koning haar bij de hand en zeide: mijne uitverkorene vrouw, ik heb goed genoeg voor ons beiden. Hierop ging de koning bij zijne Heeren, daar hij tegen zeide: ik wil, dat gij allen deze maagd zoo vele eer aandoet als mij zelve; want ik wil haar trouwen en maken haar koningin en vrouw van alles, dat mijn kroon toebehoort. De Heeren antwoordden: Heer koning wat u belijft, is ons zeer wel. Maar de oude koningin nam daarop haren zoon, den koning, en zeide: gij dwaaskop, zijt gij dol en uitzinnig, dat gij deze slet wilt trouwen, die al de wereld doorloopen heeft, en is het dat gij ze trouwt, ik zal u beiden zulk een grooten last bereiden, dat gij gedurende uw gansche leven daaraan denken zult; zoo als ook door haar ten uitvoer gebragt is; want zij stelde zulke verraderijen aan, dat zij en twee andere mannen daarom verbrand werden. Toen zeide de koning: zeg en doe wat gij wilt, ik zal haar nogthans trouwen. Zoo is de koning van zijne moeder gescheiden en gebod, dat men alles bereiden zoude: het hof versieren en behangen naar den staat des konings, hetwelk ook zoo gedaan werd. Des anderen daags trouwde de koning de schoone Helena met groote eere en pracht. Er werd een groot feest gehouden twintig dagen lang, daarna keerde elk weder naar zijn huis: ook vertrok des konings moeder naar haar paleis te Doeveren. De koning en de koningin bleven te Londen in vreugde leven, want zij hadden elkander boven mate lief. Zij bleven bij elkander omtrent twee jaren lang, en zij werd bevrucht van twee zonen, die namaals veel druk leden, als ook

hunne moeder veel armoede, door de verraderij van des konings moeder.

Hoe de Paus brieven zond aan koning Hendrik van Engeland om bijstand.

Op eenen tijd kwam de koning Butor van Armenië met eene groote krijgsmagt de stad Rome belegeren. Als de Paus zag, dat hij zoo zeer overlast werd, zond hij om bijstand van alle Christen Prinsen, en zonderling schreef hij ook aan koning Hendrik van Engeland. Als deze de brieven ontvangen had, bereidde hij zich met een groot leger en maakte den Hertog van Clocester Ruwaard van Engeland. Ook liet de koning maken drie gelijke zilveren zegels; het eene behield hij zelf, het andere gaf hij Helena en het derde den Hertog van Clocester, hem bevelende al zijn goed en landen; want hij vertrouwde den Hertog boven al zijne andere heeren. Hierop heeft hij afscheid genomen van Helena, van den Hertog en al de andere heeren, bad hun, dat zij zijn land en volk getrouw wilden zijn en is vertrokken. Toen de koning vertrokken was, kwam de oude koningin dikwijls aan het hof om Helena te bezoeken, die zwanger was. Zoo geviel het op eenen tijd, dat de oude koningin bij Helena zat, en deszels hoofd in haren schoot legde, zoodat zij in slaap viel, toen nam de oude bedriegster Helena 't zegel uit de beurs en na haar ontwaken vertrok zij. Zij liet een goudsmid halen, die het namaakte, daar niemand van wist dan zij en de goudsmid, dien zij, als het zegel volmaakt was, doodstak en hem door een venster in 't water wierp. Toen is zij terstond weder gekomen en heeft het zegel heimelijk weder in Helena's beurs gedaan.

Hoe Helena twee zonen baarde en door de oude Koningin verraden werd, die den koning schreef, dat zij bevallen was van twee jonge honden.

Nadat de tijd der natuur vervuld was, baarde Helena twee schoone zonen, waar-

over de Hertog zeer verblijd was en zeide tot de oude koningin, dat hij het den koning zoude schrijven, en heeft ook dadelijk een brief gezonden: maar de oude koningin heeft den bode te Doeveren opgewacht, dewijl hij aldaar voorbij moest passeeren. Als de bode daar kwam werd hij tot de koningin gebragt, die hem zoo onthaalde, dat hij door dronkenschap in slaap viel. Toen nam de oude koningin de brievenbus, nam den brief er nit, dien de Hertog aan den koning zond, waarin de Hertog schreef, dat Helena van twee schoone zonen bevallen was, welken brief zij verbrandde en schreef een ander, als dat Helena misvallen was van twee vreeselijke honden, hem gebiedende dat hij terstond schrijven moest, of men ze doodden zoude of niet; zij heeft den brief verzegeld met des konings nagemaakten zegel en toen den valschen brief weder in de bus gedaan, zonder dat de bode zulks bemerkte. Als de bode ontwaakte is hij naar Rome vertrokken, zonder eenig belet en heeft koning Hendrik den brief ter hand gesteld. De koning, dien valschen brief gelezen hebbende, werd beschaamd en gaf het den Paus te kennen, die zich zeer verwonderde en vroeg, van wat land zij was. Toen vertelde hij den Paus, hoe hij haar in zijn land gevonden had bij eene fontein, dat zij uit haar land gevlugt was, omdat haar Vader haar wilde trouwen en, dat hij haar trouwde tegen zijn moeders zin; maar nooit kon vernemen, van wat land zij was. Toen werd de Paus van binnen beroerd en zeide: naar uitgeven uwer woorden zoo dunkt mij, dat gij mijne nicht hebt getrouwd, die uit haar land gevlucht is, omdat haar vader haar wilde trouwen en niemand weet, waar zij gevaren is; waarover hij zich wel verblijdde, maar met groot misbaar om de kwade tijding, die hem geschreven was. Doch de Paus vertroostte hem naar zijn beste vermogen en zeide: zijt gerust, het is misschien zoë niet; maar ligtelijk heeft iemand dit gedaan om uwe vrouw bij u vuil te maken met leugens, hetwelk uwe eigene moeder wel gemaakt mogt

hebben; want mij dunkt, het vrouwenschrift is. Toen zeide de koning; het is zoo niet; want deze brief is bezegeld met het zegel, dat ik aan mijne huisvrouw en den Hertog van Gloucester liet, als ik weg trok. Toen zeide de Paus: iemand kan hetzelfde afgedrukt hebben; schrijf dus, dat men uwer vrouws vruchten bewaart, tot dat gij zelf te Londen komt: ik zal den brief met een mijner bode zenden, dat hij nergens belet worde. De koning deed zoo als de Paus hem ried; en de bode kwam zeer spoedig te Doeveren, alwaar de oude koningin hare verspieders had, die den bode afwachten en bragten bij de oude koningin, die hem in hare kamer leide en hem zoo wel onthaalde, dat hij door dronkenschap in slaap viel. Toen nam zij hem den brief af, dien zij las en daarna verbrandde. Zij deed haren kapelaan eenen anderen brief schrijven, waarvoor zij hem groote giften beloofde en zond dien den Ruwaard met bevel, dat hij Helena met hare beide kinderen terstond zoude doen verbranden, zonder vertoeven, zoodra hij den brief gezien had. Nadat zij den valschen brief verzegeld had, stak zij denzelve heimelijk weder in de bode zijn bus. Toen ging zij weder tot den kapelaan en heeft heer nog acht diergelijke brieven doen schrijven, in welker laatsten stond, dat de Hertog niet zoude nalaten, om Helena met hare beide kinderen te doen verbranden, en zoo hij dit niet dadelijk volbragt, zou men het op hem verhalen tot in het tiende lid van zijn geslacht. Dus vertrok de bode naar den Hertog, dien hij dien brief gaf. De Hertog las den brief en sprak toen tot den bode: wie heeft u dezen brief gegeven? De bode antwoordde: koning Hendrik. De Hertog zeide: gij liegt; want de koning zal dit niet begeeren. De Hertog liet den bode gevangen zetten, tot dat hij de waarheid zoude weten. Toen de bode van de oude koningin was gescheiden keerde zij zich weder tot den kapelaan en liet hem nog acht brieven schrijven; waarna zij hem vermoordde en door een venster in t water wierp, opdat zijne verraderijen zou-

den verborgen blijven. Daarna deed zij acht onbekende mannen tot haar komen en bood hunlieden elk tien mark gouds, zoo zij ieder een' brief aan den Hertog van Gloucester bragten, hem zeggende, dat zij van koning Hendrik kwamen, dien zij binnen Rome lieten. Dit beloofden deze mannen te doen. Hierop liet zij alle dagen twee van henlieden gaan, elk met een brief tot den Hertog, de een na den ander. De Hertog dit ziende, wist hier nu geen raad toe, ontbood de oude koningin, zeggende: dat hij met haar te doen had. Toen zij tot den Hertog kwam, zeide hij: zie vrouwel deze brieven durf ik onzer jonge vrouw niet toonen. Toen zeide de oude veraderesse: waarom niet? zij moet het toch eens weten; ik zal ze haar wel toonen. Zij is zoo met den Hertog gegaan tot Helena toonende haar des konings brieven. Als Helena dit valsche schrift gelezen had, zeide zij: Ach! hoe mag dit komen, dat die groote liefde, die de koning mij bewees als hij vertrok, dus is verkeerd. De Hertog en Maria, zijne nicht, dit hoorende, begonnen bitterlijk te weenen, gelijk alle de vrouwen, die daar in hare kamer tegenwoordig waren. Maar de oude bedriegster vertroostte hen te zamen met een valsche harte. Als zij aldus bij Helena waren, kwam daar de derde brief, die nog scherper bevel deed dan de twee vorigen. Toen ging de oude koningin zitten bij Helena en zeide: dochter! wees te vreden, zoo lang ik leef zal u geen leed geschieden, al zou ik mijn lijf voor u opzetten, daar Helena een weinig over verbljfd werd; maar den volgende morgen kwam daar nog een brief en des namiddags nog een ander, die deze zaak hoe langer hoe zwaarder aandrongen. Hierover werd de Hertog zeer bedroefd en zeide tot de oude koningin: wat zullen wij in deze zaken doen? Toen sprak de oude bedriegster: de brieven, die mijn zoon zendt, zijn hoe langer hoe strenger, hierin wil ik mij niet moeijen, want ik zijne gramschap zeer ontzie. Den anderen dag kwamen nog twee mannen, elk met een brief, tot negen

toe, waarvan de laatste nog de strengste was. Zoo is de oude koningin in overhaasting naar Doeveren vertrokken, zeggende, dat zij haars zoons bevel niet langer wederstaan wilde, waarover de Hertog zeer verschrikte; want hij vreesde, zoo hij des Konings bevel niet deed, dat hij lijf en goed zoude verliezen; evenwel vond hij zich bezwaard des Konings vrouw ter dood te brengen. Toen zeiden des Hertogs Raadslieden: Heer! 't is beter dat eene vrouw alleen (alzo de Koning 't begeert) sterft, dan dat gij met uw geheele hier en nog honderden daartoe sterven moet.

Hoe Maria van Gloucester, des Hertogs zusters dochter, zijne nicht, voor Helena verbrand werd.

Zoodra de bloedraad geëindigd was, ging de Hertog tot Helena met den laatsten brief dien hij geheel las met weenende oogen, en zeide: ik wenschte, dat ik niet geboren ware zoo zou ik dit wreede werk niet volbrengen, dat mij de Koning bevolen heeft. Toen zeide Helena: is dit mijn mans wil, ik wil gaarne sterven, maar mij deert mijne twee kindertjes dat die sterven moeten, die nog niets misdaan hebben. Och! mogt ik mijn heer spreken voor mijnen dood, ik zoude te liever sterven, maar helaas! neen ik. Vrouw zeide de Hertog: ik moet mijnen heer een lidteeken van u toonen als hij komt, opdat hij niet zegge, dat ik een ander gedood heb. Toen zeide Helena: neem hier mijn hand met dezen ring, dien hij mij uit groote liefde gaf toen hij mij trouwde; dat hij nu gedenke de groote wreedheid, die hij mij bewijst. Toen riep hij een van zijne knechten, die Helena's hand deed afslaan; maar het volk van Londen, dit vernemende, wilde den Hertog doodslaan; want zij allen Helena beminden om hare deugd. Als de Hertog dit zag, leidde hij haar weder naar binnen, en meende haar den anderen dag vóór het opgaan der zon te verbranden. Aldus is Helena met

hare twee kinderen dien nacht bij den Hertog gebleven. Daar werd zeer groote rouw gedreven van alle degenen, die daar waren, bijzonder door Maria van Gloucester, de nicht des Hertogs, die meende uitzinnig te worden en zeide, ware het, dat men hare vrouw doode, zij zoude haar zelven het leven benemen: zij viel op hare knieën voor den Hertog en zeide: Oom! doe mij verbranden, en laat mijne vrouw de Koningin leven. Toen zeide hij: dat mag niet zijn. Zij antwoordde: Oom! gij zult twee mannen laten maken van laken en van andere dingen, die zal ik met mij dragen als gij mij doet dooden; met dewelke ik mijne vrouw met hare kinderen verlossen zal; het is beter dat ik alleen sterf dan wij alle vier; dus Oom! kies hiervan het beste. Helena viel in onmagt. Maria van Gloucester riep met een luide stem tot den Hertog: Oom! leid mijne vrouw, daar zij vrij mag zijn van den dood, en dood mij in haar plaats; want ik wil voor haar sterven. Nicht! zeide de Hertog, daar gij voor haar sterven wilt, zoo zal ik uwen raad doen. Hij liet haar een arm afslaan, dien hij in zijne slaapkamer bewaarde, bond Helena's hand aan een van hare kinderen, en bragt hen aan de zee kant, zette henlieden in een boot met drie brooden en wat wijn, en liet hen alzo drijven. Daarna werd des Hertogs nicht verbrand vóór den dag, zoo dat niemand anders wist of het was Helena.

Hoe Helena in eene boot ging zitten, en te Brittagne te lande kwam.

Helena nu in de boot zijnde, heeft zoo lang gedreven, dat zij in Brittagne aan een groot bosch kwam, daar zij met hare twee kinderen uit de boot aan land stapte, waarop de boot weder naar Londen terug keerde. Toen nu Helena aan land was, begon zij deerlijk te klagen met weenende oogen en zeide de allergecrouwste maagd, die ik ooit gekend heb, de Hertog van Gloucesters nicht, heeft mij van den dood verlost en is zelve voor mij

gestorven, hetwelk mij wel berouwen mag; daar ik nu toch moet sterven door de beesten, al heeft zij mij verlost van de menschen, ik mag den dood niet ontkomen; wie zal mijne jonge kinderen voeden? wie zal mijn nooddrift winnen, daar ik maar ééne hand tot mijn gebruik heb? Na deze klaagreden viel Helena in slaap, toen kwam daar een leeuw en een wolf, namen de kinderen weg en droegen ze in het bosch, daar zij lang vochten om de kinderen; want elk wilde ze beide hebben. Dit zag een hermijs die in het bosch woonde, liep tot de beesten en wilde hun de kinderen ontnemen; toen liep de wolf weg en liet het eene kind liggen; maar de leeuw droeg het andere in een hol. De hermijs nam het eene kind en is gegaan daar de leeuw woonde, waar hij wachtte tot dat de leeuw verre van zijn hol was; toen is de hermijs in het leeuwenhol gegaan, daar hij het kind nog levende vond en droeg het ook met hem in zijn hermijsdagie, bij het andere; hij noemde het eene kind Lyon en het andere Erm, omdat hij een arm aan zich had gebonden. Aldus heeft de hermijs Felix deze kinderen zestien jaren lang gevoed.

Hoe Helena te Nantas in Brittagne kwam te scheep, met lieden die haar om Gods wil scheep namen.

Als Helena ontwaakte, waren hare kinderen weg, waarover zij zeer bitter weende en zeide: helaas! waarom hebben de beesten mij ook niet verslonden, die mijne kinderen opgegeten hebben? want ik weet wel, dat geen mensch ze mij ontnomen heeft. Dus stond zij te klagen en zag niets dan aan de eene zijde wildernissen, en aan den anderen kant wolken en water; ten laatsten zag zij een vloot schepen met kooplieden die zij met luider stemme toeriep, hun biddende om Gods wil, dat zij haar met hen voeren wilden. De kooplieden, medelijden met haar krijgende, zijn nevens het land gevaren en hebben haar ingenomen. Zij vraagden haar

waarom zij zoo droevig was; en zij vertelde hunlieden haar ongeluk; hoe zij hare twee kinderen verloren had; waarover zij medelijden betoonden. Ten laatste zijn ze met het schip te Nantes in Brittagne gekomen, daar zij afscheid nam van de kooplieden, hen zeer dankende, en is zoo in de stad om een aalmoes gaan bidden. Daarna is zij voor een vrouwenhuis gekomen, die de arme lieden herbergde voor de helft dat zij met bidden ophaalden, daar Helena zes jaren bij woonde, maar toen vertrok zij van daar; want het volk van Brittagne waren alle ongeloofigen.

Hoe Koning Hendrik afscheid nam van den Paus en in Engeland kwam, daar zijne moeder hem welkom heette.

Als koning Hendrik te Rome was, deed hij zoo veel, dat hij Rome van de ongeloofigen verlost; en hij versloeg den koning Butor, daar hij het Engelsche wapen won, namelijk: drie luipaarden, die Butor in zijne vanen voerde. Daarna is hij bij den Paus gegaan en nam afscheid. De Paus zeide wel te meenen, dat hij zijne nicht getrouwd had, en begeerde van den koning, dat hij hem daarover schrijven wilde. Koning Hendrik is toen naar Engeland vertrokken en kwam te Bologne; en zond een' bode tot den Hertog van Gloucester, hem zeggende, dat de koning kwam en dat hij hem zeer gebood tot Helena, die hij boven alle ding der wereld lief had. Waarom, zeide de Hertog, heeft hij mij ze doen verbranden met hare twee kinderen, indien hij haar zoo zeer beminde? Toen zeide de bode: O gij valsche verrader! hebt gij de schoonste, edelste en goedertierenste vrouw verbrand, zoo vlied eer de koning kome; want hij al het goed der wereld zoo zeer niet bemint dan haar. De Hertog dit hoorende, verstond wel dat Helena verraden was en werd zeer weenende. Kort daarna kwam de koning te Londen, waar de Hertog hem zeer blijdelijk ontving. De koning vroegde, hoe het met Helena was en Maria zijne nicht?

Toen antwoordde de Hertog: zeer wel. God zij geloofd, zeide de koning, dat Hij mij zoo lang heeft gespaard, dat ik ze nog zien en spreken zal. Toen kwam de oude koningin en heette haar zoon welkom met groote misbaar, dat den koning zeer verwonderde; hij zeide: moeder zijt niet droevig, wij zijn allen gezond wedergekeerd. De moeder zeide: ach, zoon! ik heb wel reden om droevig te zijn; want de moordenaar van Gloucester heeft verbrand de liefste die ik ter wereld had, dat is Helena met hare twee zonen. Van deze woorden meende de koning te ontzinnen en riep, dat men den Hertog zoude dood slaan; waarover de Hertog vervaard was en zeide: Heer koning! dat ik gedaan heb, hebt gij mij streng bevolen te doen. Toen zeide de koning, gij liegt valsche verrader want gij schreeft mij, dat zij van twee honden befallen was, dat valschelijk gelogen is, want het twee zonen waren. Zoodra de Hertog van twee honden hoorde spreken, was hij bewust, dat het verraders gedaan hadden, en meende zich te ontschuldigen tegen den koning. Maar de valsche verraderesse sprak toen tot haren zoon: hadt gij Helena zoo lief als gij zegt, gij zoudt wel terstond wrake doen over hem, die haar verbrand heeft met hare kinderen. Toen vroegde de koning den Hertog, hoe hij Helena durfde verbranden. De Hertog antwoordde, dat hij 't hem zelf bevolen had met negen brieven, bezegeld met des konings eigen zegel: hetwelk ik begeer voor het regt te toonen. Toen zeide de koning: kunt gij het voor 't regt toonen, zoo vergeet ik u de misdaad. Toen ging de koning met de heeren op het paleis daar de oude verraderesse ook kwam, vragende haren zoon, waarom hij dengene niet strafte, die zijne vrouw en kinderen had verbrand? Te gelijk kwam er een vreemde bode tot koning Hendrik en zeide: heer koning! mijnheer, de koning Antonius van Konstantinopolen, staat hier buiten en begeert, dat hij in uwe stad mag logeeren, tegen goede betaling. Toen reed hem de koning te gemoet met zijne heeren en vroegde hem, wie

hij was en wat hij zocht? Koning Antonius zeide: ik zoek de schoone Helena, mijne dochter. Toen zeide koning Hendrik, ik ben ook bedroefd om eene die Helena heet, die de Hertog van Gloucester verbrand heeft met hare twee zonen, hetwelk hij eerlang zal boeten. Toen koning Antonius dit hoorde, veranderde hem zijn bloed en vroegde, welke vrouw het was, en van welk land. Toen zeide koning Hendrik, dat hij dit niet wist; maar vertelde hem, hoe hij haar gevonden had, dat zij uit haar land gevlucht was, omdat vader haar wilde trouwen tot zijne vrouw en hoe hij haar trouwde tegen zijn moeders zin, makende haar koningin van Engeland. Koning Antonius dit hoorende, riep met luide stem: Och! dat zal mij ook het leven kosten. Met deze woorden werd koning Hendrik zeer bedrukt, dat men naauwelijks wist, wie men van hen beiden het eerst troosten zoude, en zijn zoo naar Londen gereden.

Hoe koning Hendrik raad hield, waar de Hertog zich verontschuldigde.

Zoodra de twee koningen binnen Londen waren, is daar lang raad gehouden met de heeren, waar de hertog van Gloucester de negen boden voorbragt, elk met hunne brieven in de hand, die zij gebragt hadden; want hij had hen allen gevangen gezet, hetwelk wijsheid was. Toen deed de hertog den koning alle de brieven lezen, elk bijzonder toonde hem zijn zegel, hetwelk den koning zeer verwonderde, en deed elk in het bijzonder zweren, de een voor den ander, van waar dat zij de brieven gebragt en wie hun dezelve gegeven had. De bode van Rome zwoer, dat hem de Paus verraden had, zwerende, dat hij het op hem wreken zoude. Men deed daarop de acht andere boden zweren, waarvan zeven valschelijk zwoeren; maar de achtste zeide: heer koning, ik weet niet wat men mij doen zal, hangen of branden; maar om mijne ziel te zuiveren, zal ik de waarheid zeggen. De oude koningin, hooren-

de, dat de bode de waarheid zeggen wilde, naderde toen tot haren zoon zeggende: zoon! mij verwondert zeer, hoe gij zoo lang draaft, om regt te doen over den moordenaar, die Helena heeft doen verbranden. De hertog, dit hoorende, ging voor den koning en zeide: heer koning! toen gij uit uwe staten trokt, steltet gij alle uwe landen onder mijne magt, die ik nog in handen heb, want ge hebt ze nog niet teruggenomen; dus sla ik mijne hand aan deze vrouw, (als een die dat wel doen mag) en zal haar gevangen houden, tot ik weet, wie deze verraderij gepleegd heeft. Dus werd de oude koningin gevangen en in eene kamer gesloten. Toen zwoer de bode, dat hem de oude koningin den brief gegeven en dat hij denzelve van Doeveren gebragt had, niet wetende, dat er eenige verraderij in besloten was. Koning Antonius begeerde hierop, dat deze en de bode van Rome vrij zouden zijn van den dood, omdat zij de waarheid gezegd hadden; maar dat men de anderen eenen kwaden dood zoude doen lijden. dat hem door den Raad werd toegestaan. Toen begeerde koning Antonius van koning Hendrik, dat hij eens alleen met de oude koningin mogt spreken, dat hem koning Hendrik toeliet, en deed hem bij haar geleiden door den Hertog van Gloucester. Als koning Antonius bij haar kwam, zeide hij: weet vrouw! dat ik naar mijn land trekken wil, belijft het u, ik zal u met mij voeren en maken u koningin van Konstantinopolen; want ik bemin u boven alle vrouwen, daarom bid ik u, dat gij mij zegt, of gij met mij trekken wilt of niet? Als de oude koningin dit hoorde, zeide zij: heer koning! belijft het u mij te trouwen, ik beloof u, ik zal mijn zoon eer vier maanden voorbij zijn heimelijk doen sterven, en maken u koning van Engeland. Van deze woorden verschrikte de koning; maar hij hield zich of hij daarover blijde was. Als zij nu eenen geruimen tijd met elkander gesproken hadden, vroegde zij koning Antonius of hij haar zijnen riem wilde geven voor den haren, dat de koning

terstond deed, en zij gaf hem haren riem weder met de beurs; dan zij werd weldra peinzende om het zegel dat daarin was; zij bad koning Antonius, dat hij haar de beurs wilde wedergeven, hetwelk hij weigerde; maar hij liep uit de kamer met de beurs en sloot haar daarin; daarna deed hij de beurs open, daar hij het nagemaakte zegel in vond, dat zij had laten namaken. Koning Antonius vervoegde zich aanstonds tot koning Hendrik, en liet hem het zegel zien, die hij in zijn moeders beurs gevonden had, daar hij zich zeer over verwonderde, en vroegde den hertog, waar dat Helena's zegel was; en deze antwoordde: ik heb haar zegel. Hoe mag dit zijn, zei de koning, ik deed maar drie zegels maken als ik van hier vertrok en nu vind ik vier? Certijn, zeide koning Antonius, zoo moet uw moeders zegel valsch zijn, dat ik in haar beurs gevonden heb, daarom laat zij hier komen en doet haar vragen, hoe zij aan dat zegel gekomen is, hetwelk ook zoo gedaan werd. Als zij nu voor den koning kwam, deed koning Hendrik de valsche boden halen, en zeide tot zijne moeder, dat zij haar allen bereiden zouden, alzo zij sterven moesten, en aan een staak verbrand zouden worden. Als de oude koningin hoorde, dat zij moest sterven, zoo biechte zij openbaarlijk voor alle de raadsheeren en zeide, hoe zij het zegel had doen namaken en den goudsmid vermoord en hoe zij acht brieven had laten schrijven en den kapelaan ook vermoord, en zoo al de verraderij die zij gedaan had. Daarna werd zij verwezen en verbrand met de valsche boden. Nadat de oude koningin verbrand was, zoo is de hertog van Gloucester tot de twee koningen gegaan en zeide, hoe dat Helena met hare twee kinderen nog leefde; maar hij wist niet waar; want hij haar alleen in een bootje op zee had doen vlieden, en dat Maria, zijne nicht, vrijwillig voor haar verbrand was, om haar van den dood te verlossen. Als dit de twee koningen hoorden, zwoeren zij, nimmer van elkander te scheiden, voor zij Helena hadden gevonden,

Koning Hendrik beveelde op nieuw het land in handen van den Hertog, en is zoo met Antonius vertrokken.

Hoe de kinderen van Helena van den hermijt scheidden en te Beijeren kwamen.

Op een tijd als deze twee kinderen 16 jaren bij den hermijt gewoond hadden, zoo ging hij met hen wandelen in 't bosch en zeide: kinderen! dáár is de plaats, waar ik u beide vond, en u den beesten ontnam en van den dood verlost. De kinderen zeide: zijt gij onze vader niet? Neen ik, in waarheid, zeide de hermijt; het is nu 16 jaren, dat ik hier de beesten van u joeg en heb u van dien tijd opgevoed als mijne kinderen. Toen zeiden de kinderen: wijl gij onze vader niet zijt, zoo willen wij gaan van land tot land tot dat wij onzen vader gevonden hebben; en zijn alzo van den hermijt gescheiden, waarover hij zeer droevig was. Als zij een wijl door het bosch gegaan waren, kwamen zij aan den oever van de zee, daar zij een schip vonden, waar zij zoo lang baden, dat zij in het schip kwamen, waarop de schipper hun vroegde, wie zij waren en van waar zij kwamen. Zij antwoordden: wij weten niet van waar wij zijn, noch wie onze vader of moeder is. Wij hebben 16 jaren in 't bosch gewoond bij eenen hermijt, Felix geheeten. De schipper kleede deze twee jongelingen properlijk en gaf hun teergeld in hunnen buidel. Zij namen afscheid van den schipper, hem hartelijk dankende voor de groote deugd, die hij hun bewezen had. Zij zijn toen gekomen in Alwaute Baniër, daar zij voor den koning kwamen, die hen terstond noodigde, en hun deed te eten brengen. Lijon at zoo veel dat het allen verwonderde, al het vleesch en een geheele kapoen: maar Erm at niets dan brood en wortelen, die hij had medegebragt, waarom de koningin Erm vroegde, waar hij bij leefde. Hij zeide: ik heb in 16 jaren niet anders gegeten dan brood en wortelen, bij eenen

hermijt, die ons opgevoed heeft. Hij vertelde daar alle hunne bekende voorvallen, dat de koningin zeer verwonderde, die hen bij haar hield. Zoo geviel het, dat de stad belegerd werd van de vijanden, en de arme lieden hadden groot gebrek. Lijon, dit merkende, gaf hun vele spijsen, zonder der koningins weten. Zoo gebeurde het opeenen tijd, dat de koningin vele heeren genoodigd had, en Lijon gaf alle de spijsen aan de armen. Dit zag een hoveling, die dat benijdde, kwam tot de koningin en zeide, dat alle spijsen der armen gegeven waren om haar oneer aan te doen, en dat de stad in gebrek van provisie zoude komen. Toen werd de koningin gram en deed hun beide uit de stad bannen. Als zij weg waren, kwam daar een uit de keuken loopen en zeide: vrouw! alle de potten en speten zijn vol. Toen werd zij droevig, dat zij hen had doen bannen. Zij kwamen voor de stad in het leger, bij den hertog van Gloucester, die hun vroegde, van waar zij kwamen. Zij zeiden: wij zijn uit de stad gebannen, omdat wij den armen lieden te veel gegeven hebben. De hertog vroegde den eenen jongeling, wat hij in dat korfje had, dat aan zijn hals hing. Toen antwoordde hij, dat er een arm in lag, maar dat hij niet wist, hoe hij daar aangekomen was. Toen dacht de hertog op de schoone Helena, die hij haar arm had doen afslaan. De Hertog bad aan de jongelingen, dat zij bij hem blijven wilden, hetwelk zij deden. De vrede werd gemaakt tusschen den hertog en de koningin, zoodat zij den hertog trouwde en hij voerde haar met hem naar Engeland. Als nu de koningin een wijle tijds in Engeland, geweest had, zoo verliefde zij op den jongeling Lijon, en deed hem op een tijd in hare kamer komen en zeide; dat zij hem meer begunstigd had dan eenig man ter wereld, dus zij hem nu hebben wilde tot een boele. Lijon toonde, of hij haar ook lief had, doch geveinsdelijk; maar hij en zijn broeder namen in stilte afscheid van den hertog, en vertrokken bij nacht uit Londen

naar Bologne, dat toen belegerd was door den Graaf van Vlaanderen. Als zij nu binnen Bologne kwamen, gingen zij tot den overste, baden hem om harnas en paarden. dat hen de overste toestond. Hierop trokken zij zoo dapper tegen den vijand, dat Lijon den Graaf van Vlaanderen versloeg, en zij verlostten de stad van de ongeloovigen, waarvoor de overste en de burgerij hen zeer bedankten en baden hun, dat zij in de stad wilden blijven; maar zij antwoordden: neen; zij wilden hunnen vader zoeken. Toen gaf de overste hun eene groote som geld; dus zij hem zeer bedankten, en gingen van daar scheep; zij kwamen in Normandiën, daar zij al hun geld om Gods wil gaven, zoodat geen van beide iets overig behield. Als zij nu al hun geld den armen gegeven hadden, zoo kwam onze Heer tot hen in de gedaante van een arm man en bad hun om een aalmoes. Toen zeide Lijon: wij hebben niet te geven, het is alles weg. Toen zeide onze Heer: helaas! zult gij mij dan niets geven, die zoo arm is en zoo onmagtig, wilt gij u over mij toch ontfermen, om den wil onzes Heeren. Als nu Lijon deze arme man dus hoorde klagen, sneed hij een stuk van zijn mantel en gaf dat den armen man, dien zij daarop terstond verloren, waarover zij zeer verwonderd waren

Hoe deze twee jongelingen te Amiens kwamen, daar zij Christenen werden.

Hierna kwamen zij in de stad Amiens, daar ten dien tijde de Bisschop van Tours was; zij gingen in het hof van den Bisschop en baden hem, dat hij hen lieden Christen wilde maken. De Bisschop vraagde hun, van waar zij waren. Toen vertelden zij al hun wedervaren: daarom werden zij gedoopt, en Arm werd Brixius, en Lijon Martijn genaamd. De Bisschop van Tours hield hen bij hem en maakte Martijn zijn bottelier en Brixius zijn klerk. Martijn gaf veel aan de armen.

Als Helena omtrent 16 jaren te Nantes, in Brittagne, in groote armoede gewoond had,

levende van aalmoezen, zoo reisde zij naar Tours, daar zij alle dagen van haren zoon Martijn, om Gods wil had, maar zij kenden elkander niet, en telkens als hij haar zag veranderde hem zijn bloed, als ook zijn broeder, dat hun zeer verwonderde.

Hoe Koning Antonius en Amaris te Tours kwamen, daar Koning Hendrik zijne twee zonen vond.

Na veel strijden, die de drie koningen hadden gehad, kwamen zij te Tours; Helena alom zoekende, en als zij voor Tours waren zonden zij boden naar den Bisschop, of zij daar binnen logeeren mogten, dat de Bisschop hun gaarne toestond, bij aldien zij de gewapende mannen buiten de stad wilden laten, hij zoude hen aldaar van het noodige laten verzorgen. Toen zat de Bisschop op met zijne heeren, en reed de koningin te gemoet tot buiten de stad, daar zij elkander groote eer aandeeden. Zij hadden onderling vele woorden, zoodat Koning Hendrik zijn ongeval verhaalde, en hoe dat hij zijne vrouw en kinderen zocht. Als zij dus spraken; zag koning Hendrik de twee jongelingen voor den Bisschop rijden en hij vraagde, van waar die waren. Toen zeide de Bisschop uit een land der ongeloovigen, en dat hij hen lieden zelf tot Christen gemaakt en hen gedoopt had. Toen alle de heeren in het hof van den Bisschop kwamen, stonden daar vele arme lieden om aalmoezen van de heeren te hebben, onder dewelke Helena ook was, zeer bedroefd zijnde, toen zij haren man en haren vader zag; maar hare kinderen kende zij niet en zeide in haar zelve: helaas! wat moet ik nu doen om deze twee koningen te ontgaan, die mij zoeken, om mij pijnlijk te dooden, hetwelk ik nooit aan hen verdiend heb? Zij ging weg zorgde dat men haar mogt kennen. Als nu de heeren afgetreden waren, zoo is Martijn in de keuken gegaan en nam alle despijzen om aan den armen rond te deelen, dat sommige van den hove zeer verwonderde, en

gingen tot den Bisschop, zeggende: mijnheer! gij zult dezen dag beschaamd zijn, door toedoen van Martijn, uwen hofmeester; want hij heeft den rabauwen gegeven alle de spijsen die gij voor uw persoon en deze heeren hebt doen bereiden. Toen riep de Bisschop Martijn en vroeg hem, of men den rabauwen van de straat het beste geven moest, eer dat men den heeren daar afgedaan had? Ja, mijnheer antwoordde Martijn, men behoort onzen Heer te dienen vóór iemand anders en niet als gij of een ander daar het beste voor u afgenomen hebt, alsdan behoort men het den armen niet te geven; want had gij dat zelf opgegeten, gij hadt het den armen niet kunnen geven; daarom is het God meest aangenaam, dat men eerst geeft, eer men zijn genoeggen daar afgenomen heeft. De Bisschop dit hoorende, wist niet wat te zeggen. Terwijl Martijn bij den Bisschop stond, kwam daar een van de koks binnen en zeide: Heere! doe de Prinsen zitten, als 't u belieft; want de keuken is zoo vol van allerlei spijsen, dat men er geen genoegzame plaats voor heeft. De bisschop dit hoorende, werd nog meer verwonderd en zeide: wel Martijn! gij dient mij; maar ik behoorde u wel te dienen. Hierop gebod de bisschop in zijn hot, dat men Martijn zoude laten doen wat hij wilde. De heeren gingen toen allen aan tafel zitten; ze waren zeer wel gediend van Martijn en Brixius; doch koning Hendrik hield altijd het oog op hen gevestigd en werd eindelijk opmerkzaam op het korfje, dat Brixius aan zijne hals droeg. De koning vraagde, wat hij in dat korfje had. Brixius zeide: het is u niet noodig te weten; belg u niet. Koning Hendrik, de Bisschop en de andere heeren verzochten hem, dat hij het den koning zou laten zien, hetwelk hij deed; maar zij moesten hem beloven, dat weder te geven, hetwelk de koning hem beloofde. Brixius nam de hand uit het korfje, liet dezelve den koning zien, die terstond den ring herkende en riep met groote verbaasdheid: O! dit is de hand van mijn uitverkoren lief en vrouw Helena

en van uw dochter, heer koning Antonius! Toen liep koning Hendrik tot de jongelingen en vatte hen in zijne armen, roepende met luide stem: welkom! O mijne lieve zonen! Martijn en Brixius waren zeer verblijd, dat zij hunnen vader gevonden hadden; maar zij waren zeer bedroefd, omdat zij niet wisten, waar hunne moeder was. Koning Antonius was ook verblijd, dat hij zijner dochters kinderen zag, maar zij bedrukt, dat men haar niet kon vinden. Als nu de maaltijd gehouden was, bad Brixius zijnen vader, dat hij hem zeggen wilde, van waar hij deze hand kende, en van wien dezelve was. Koning Hendrik antwoordde: het is uwe moeders hand; en hij vertelde hem al hetgeen dat er geschied was. Brixius werd hierover zeer bedroefd en wilde zich wreken op den hertog van Gloucester; doch zij zeiden hem allen, dat de hertog geen schuld daaraan had, waarop hij te vreden moest zijn. Koning Hendrik gaf hem eenen brief aan den hertog van Gloucester en zond hem naar Engeland, gevende hem drie zilveren zegels die hij den hertog geven zoude, om daarvan een kruis te maken, om God en de kerk daarmee te eeren. Het eene was des konings, het andere Helena's en het derde het nage maakte zegel. Als de bisschop hoorde, dat deze jongelingen van hem zouden scheiden, zeide hij: Mijne heeren koningen! gij lieden wilt nu naar het heilige land reizen, dat deze jongelingen zeer zwaar vallen zal; derhalve laat hen hier blijven. Zoo gij onverhoopt op dezen weg in nood kwaamt, zal ik met hen en mijn volk u bijstand doen; hetwelk de beide koningen den bisschop toestonden, daar hij zeer verblijd over was. Daarna namen alle de heeren afscheid van den bisschop, hem hartelijk dankende voor zijn goed onthaal. Als zij allen vertrokken waren, nam Brixius afscheid van den bisschop en zijnen broeder, en is naar Engeland vertrokken; maar Brixius liet de bisschop zijne moeders hand bewaren. Als Brixius in Engeland gekomen was, zoo kwam hij in het

paleis, daar hij den hertog van Gloucester vond, dien hij den brief gaf, dien zijn vader hem gegeven had. Deze riep met luide stem: mijne heeren! ziet hier uwen gerechtigden heere, koning Hendriks zoon! Toen greep hij hem in zijne armen en bad hem, om vergiffenis van hetgeen, dat hij hem en zijne moeder gedaan had, hetwelk Brixius hem zeer gaarne vergaf en gaf hem ook de drie zegels, die hij van zijne vader ontvangen had, dat hij daarvan een kruis zou doen maken. Terstond liet de hertog een goudsmid halen; maar het zegel, dat de oude koningin had doen namaken, wilde niet smelten, waarover zij zeer verwonderd waren. Men maakte het kruis dan van de twee echte zegels, welk kruis zoo groot werd, of daar drie zegels hadden geweest en deden namaals groote mirakels. Als Brixius eene wijf in Engeland had geweest, wilde de hertog van Gloucester hem het land overgeven; maar Brixius wilde het niet ontvangen; want hij begeerde zeer om weder naar zijnen broeder, te Tours, te keeren. De hertog wilde met hem trekken om zijnen broeder ook te zien. Dáár komende, liet Brixius hem de hand zijner moeder zien, welke de hertog wel kende, dewijl zij nog zoo versch was of ze eerst was afgeslagen. Als de hertog van Gloucester eene wijf te Tours had geweest, nam hij afscheid van den bisschop en van de twee broeders en is weder naar Engeland vertrokken, zonder dat hem iets is wedervaren, waardig om te schrijven.

Helena reist van Tours naar Rome.

Als de schoone Helena eenen geruimen tijd te Tours gewoond had, hoorde zij zeggen, dat koning Antonius van Konstantinopolen haar vader, en koning Hendrik van Engeland haar man, van de Turken verslagen waren en dat hunne lichamen te Rome waren gebracht. Toen reisde zij terstond naar Rome; maar als zij te Lombardijen kwam, werd zij ziek en ging in de stad van Grassis in het gasthuis, daar christen vrouwen en jonkvrou-

wen woonden op tribuat. Als Helena eenigen tijd in het gasthuis gelegen had, werd zij wederom gezond bij de gratie Gods en de groote naarstigheid en hulpmiddelen, die de opperste van het gasthuis haar toediende, die ook eene koningin was en die Plaisante heette. Zij vertelde elkander dikwijls hare ongevallen.

Hoe Helena in het paleis van den Paus kwam en daar den Paus sprak.

Daarna is Helena al heimelijk uit Grassis gegaan, zonder Plaisante's weten, om den koning van Grassis, die haar wilde forceeren, en is naar Rome gegaan voor des Pauzen paleis, daar de Paus kwam wandelen. Als Helena den Paus, haren oom zag, viel zij op hare knieën en bad om een aalmoes. De Paus, ziende dat zij maar eene hand had, zoo werd hij op Helena denkende: hij riep haar tot zich en vraagde haar heimelijk, van waar dat zij was, en hoe zij hare eene hand had verloren. Toen zeide Helena: Heere! ik ben van Tours in Lorciñen gereisd en heb mijne hand verloren onder de roovers, die mij verkrachten wilden tegen mijnen wil, zij wilden mij dooden en sloegen mij de hand af alzoo gij ziet. Toen riep ik zoo luid, dat mij de landlieden te hulpe kwamen en verlostten mij van den dood. Toen vroeg de Paus haar, of zij nooit had gehoord van eene vrouw, die Helena van Konstantinopolen genaamd was, die ook maar eene hand had. Zij zeide: ja heere! zij heeft te Tours tien jaren gewoond in mijner moeders huis, maar zij is van daar vertrokken, omdat zij haren man en vader zag, die haar zochten te verbranden, dat zij nooit verdiend had, zeide zij mij. De Paus zeide: dochter! ter liefde van mijne nicht, daar ik naar vraag, zal ik u in mijn paleis onderhouden gedurende mijn gansche leven. Heere! zeide Helena, ik begeer anders niet van u, dan onder de trappen van uw paleis te wonen en van de stukken brood, die van uwe tafel overschieten, te mogen eten. Doch-

ter, zeide de Paus, al wat gij begeert, zal u geschieden. Helena nam een weinig stroo en droeg het onder de trappen van 't paleis. Als de paus op- en afgang, sprak hij met haar; want hij dacht dat het eene devote persone was; maar helaas! had hij haar gekend, hij zoude haar alle eer bewezen hebben.

Hoe Martijn te Tours van de trappen viel.

Martijn, die een van Helena's kinderen was, een zeer deugdzaam jongeling, ging des nachts met den bisschop ter mette, zoo gebeurde het op een tijd, als Martijn de trappen met haast zoude afgaan, zoo had de vijand, die alle deugd benijdt, erwten op de trappen gelegd. Als Martijn afgaan zoude, viel hij van boven neder, zoodat hij langen tijd lag zonder spreken; als hij bijgekomen was, zeide hij: O Heere Jezu! ik dank u dat gij mij dit verleend hebt in uwe dienst. Hij ging ge trappen weder op, en begaf zich te bed, zeggende: ik dank u, o Heere! dat gij mij wat tegenspoed toezendt, want het is eene kleine pijn, tegen die pijn, die gij voor mij geleden hebt. Zoo geraakte hij inslaap; hem dacht, dat St. Annes met een zilveren zalfbus voor zijn bed kwam. Maria Magdalena en de moeder Gods, die de zalfbus opende, en hem daarmede bestreek, en werd zoo terstond genezen; toen greep hij de zalfbus in zijne hand. Onze lieve vrouwe vraagde hem, waarom hij dat deed? Hij zeide: om deze zalf bij de hand te hebben, zoo ik mij weder mogt kwetsen. De vrouwen werden laghende en gingen weg. Martijn ontwaakte en vond de bus in zijne hand.

Hoe koning Antonius en koning Hendrik de stad Rome van de ongeloovigen verlostten.

Als de beide koningen van Engeland en Konstantinopolen langen tijd naar Helena gezocht hadden, en vele zware strijden gevoerd, vele steden tot christenen gemaakt, en de stad Jeruzalem en Iscolen gewonnen hadden

daar zij nog in dat land aanwezig waren; in dezen tijd kwam koning Hurtam van Grassis en belegerde Rome. De paus schreef om bijstand aan de christen koningen en berigtte hun, dat hij eene vrouw aan zijn hof had, die bij Helena had gewoond. Als de beide koningen dit hoorden, waren zij zeer verblijd, braken hun heir op en gingen te scheep naar Rome. Als zij in zee kwamen, vonden zij den Admiraal van Palerne, den broeder van koning Hurtam, om hem te hulpe te komen, dewelke, door de beide koningen, met al zijne krijgsmagt, overwonnen werd. De koning Amaris sprong in het schip en versloeg den admiral van Palerne, bond hem op een paard als een kalf, en zond hem tot den koning Hurtam, zijnen broeder, die hierover zeer droevig was. De koningen kwamen te lande met hun volk, en sloegen vreeselijk in des konings Hurtams leger, zoodat zij de Turken totaal vernielden, de koning Hurtam heimelijk wegvlood als eene dolle hond, zijne goden vervloekende, dat zij hem niet geholpen hadden in zijnen nood. Als de strijd ten einde was, kwamen zij met den paus binnen Rome. De koningen hadden groot verlangen, om de vrouw te zien, daar de paus hunlieden over geschreven had. Maar als Helena vernam, dat haar man en vader binnen Rome gekomen waren, zoo vertrok zij van Rome naar Grassis, daar zij bleef wonen, bij Plaisante, tot dat Grassis belegerd werd. Maar eer zij uit Rome ging, schreef zij dezen navolgenden brief:

Ik Helena, die acht jaren gewoond heb onder de trappen van den paus, mijn oom, gebied mij zeer tot Antonius, koning van Konstantinopolen, mijn vader, en den koning Hendrik van Engeland, mijn man, die mij alom zoeken om te doen sterven, hetwelk ik nooit aan hen verdiend heb: maar gij zult mij lang zoeken, eer gij mij vinden zult.

Zij sloot den brief toe en legde hem onder een steen, in haar huisje, onder de trappen en zij ging van daar. Als nu de koningen binnen Rome gekomen waren, zoo geleide

de paus hen bij de trappen, daar Helena plag te wonen. maar zij vonden haar niet, waarover de paus zeer verwonderd was; hij deed een van de knechten onder de trappen gaan, om te zien, of zij ook in een hoek zat te slapen; deze stiet den steen uit den weg, daar de brief onder lag, die hij den paus gaf; maar hij kon den brief niet open doen, zoo gaf hij dien koning Antonius, die kon hem ook niet open doen, en gaf hem aan koning Hendrik van Engeland, die hem open deed en las den brief, dat zij het allen hoorden. Als paus Clement verstond, dat zijne nicht Helena acht jaren daar gewoond had, zonder haar te laten kennen, werd hij zeer bedroefd, gelijk ook de beide koningen. Als zij daaromtrent drie weken gerust hadden, zoo wilden zij afscheid nemen van den paus; maar hij bad hun, dat zij nog eerst den koning Hurtam bedwingen wilden, want hij zoude mij, zeide de paus, voorzerker alle dagen kwellen en ontrusten, hetwelk zij deden, en gingen de stad Grassis belegeren, van waar Helena al vertrokken was, als zij hoorde, dat de koningen daarvoor zouden komen. Als de koning Hurtam zijne stad met gewapende mannen omringd zag, trok hij uit met een zeer groot leger en bevocht de christenen op eene vreesselijke wijze; maar de christenen behielden het veld, en versloegen vele turken, en de koning Hurtam vlood weder in de stad, daar hem de koning Amaris zoo vreesselijk volgde, dat hij met de turken in de stad kwam, daar hij gevangen werd. De christenen bestormden vreesselijk de stad, om Amaris te helpen en hem te ontzetten, maar zij konden niet, dewijl de muur zeer hoog en sterk was, zoodat zij wederom in hunne tenten moesten keeren. De turken bragen Amaris voor hunnen koning Hurtam, welke hem vraagde, wie hij was. Hij antwoordde: men noemt mij Amaris van Schotland. Zoo, zijt gij degeen, zeide Hurtam, die mijn broeder den Admiraal van Palerne versloeg, en die Jeruzalem overwon. Ja ik, zeide Amaris, ik was de

eerste binnen Jeruzalem, en de eerste die in uw broeders schip sprong en hem den doodslag gaf, en ik ben ook de eerste die in de stad is gekomen, en zou u hetzelfde gedaan hebben, had ik in tijds bijstand gehad. Over dit stoutmoedig spreken werd de koning Hurtam bijkans verwoed, en zeide tot zijn volk: werpt dezen toovenaar in de gevangenis; want hij moet sterven, eer hij eten of drinken zal. De volgenden dag werd Amaris wederom voor den koning Hurtam gebracht, die tot hem zeide: gij zijt de vroomste christen die Mahomed op de aarde heeft geschapen, daarom zal ik u vergeven mijns broeders dood, zoo gij uwen God verloochehen en in de mijnen gelooven wilt. Meent gij, zeide Amaris, dat ik mijnen God, die mij met zijn dierbaar bloed gekocht heeft, verloochehen zal, en aan uwe valsche goden gelooven, die kracht noch magt hebben? Hurtam dit hoorende, gebood een kruis te maken, om Amaris daar aan te doen sterven. Toen Amaris hoorde dat hij sterven moest, zoo sloeg hij zijne oogen ten hemel en zeide: Heere Jezus Christus! ik bid U, wil U over mijne ziel ontfermen en bijstaan in den uitersten nood, en laat mij volstandig blijven in het waar geloof, dat ik toch in de eeuwigheid niet van u scheid. Toen deed Hurtam koning Amaris naakt onkleeden en aan het kruis nagelen. Als Amaris nu aan het kruis hing, riep hij Jezus aan en zeide: Heere Jezu Christ! geloofd en gedankt moet gij zijn, dat gij mij na dezen dood uw rijk zult geven, alzo ik hoop door uwe ontferming en genade. Maar ik ben niet waardig, dat ik aan het kruis sterven zal zoo als gij deedt. Toen zeide Hurtam: in spijt van uwen God zoo zult gij sterven. Toen zag Amaris op Hurtam en zeide: mijn God en Heere, gij moet dien ongeloovigen hond venmaledeijen. Toen toonde God zijne kracht, en Hurtam de koning viel dood achterover en zijn ligchaam stooft weg gelijk stof voor den wind, waarover de turken zeer verwonderd waren. Dit zag een van des koning Hurtams neven, die

een lans in zijne hand had en zeide: deze hond betoovert ons allen, ik zal hem met deze het harte doorsteken, zoo zal hij zijne tooverijen wel vergeten, en stak zoo Amaris in zijn harte. Als hij de speer uit de zijde toog, sprong Amaris zijn bloed op hem en op meer dan 30 turken, die allen razend werden en langs de straten liepen als verwoede honden. Dit de andere turken ziende, sloegen ze allen dood. Daarna wierpen zij het kruis ter aarde en sleepten Amaris doode ligchaam langs de straten, tot in de straten daar de kerstenen woonden, daar lieten zij het liggen. Daarna doodden zij alle de kerstenen, zonder onderscheid, tot de jonkvrouw van het gasthuis toe. Doch de kerstenen bestormden toen de stad van Grassis, zoodat zij dezelve innamen en sloegen alle de turken dood; maar die kerstenen wilden worden lieten zij leven. De koningen Antonius en Hendrik zochten alom naar den Koning Amaris: maar helaas! hij was dood. zoo hun een bekeerde turk berigtte, waarover zij allen zeer bedroefd waren. De bekeerde turk bragt hen op de plaats daar het doode ligchaam lag, dat zij met hunne tranen besproeiden. Daarna deden zij hem met groote eer en pracht begraven in het gasthuis, waar Plaisante voogdesse was. De koning vroeg haar, of zij niet van Helena wist. Zij antwoordde: Helena heeft weleer hier eenigen tijd gewoond, is van hier naar Rome vertrokken, daar heeft zij 8 jaren doorgebracht, en nu was zij wedergekomen; maar als zij hoorde, dat de stad zou belegerd worden, is zij wederom vertrokken; maar ik weet niet waar heen. De koningen waren zeer bedroefd dat zij Helena niet konden vinden. Plaisante vertelde den koningen de maledictie, die over koning Hartum geschied was en over meer anderen die koning Amaris gedood hadden. De beide koningen verklaarden Amaris voor een Martelaar en wilden ter zijner eer eene kerk maken. Als zij des anderen daags beginnen zouden, was de kerk volmaakt. Amaris was gezeten in 't midden van het hooft altaar.

Zij dankten God en maakten een zilveren kasse, daar zij het ligchaam in legden, vervolgens gaven zij aan Plaisante het koninkrijk.

Hoe deze koningen voor de stad Sluis kwamen, die zij wonden en belegerden de stad Brugge.

Nadat de kerstenen koningen zeven weken in de stad van Grassis hadden geweest, namen zij oorlof van Plaisante gingen te scheep en zeilden naar Sluis, welke stad zij bemagtigden en sloegen dood alles wat niet kersten wilde worden. Zij trokken ook voor Brugge, daar zij een beleg maakten. Maar koning Mordian kwam met zulk eene groote magt de kerstenen bevechten, dat Koning Hendrik gevangen binnen Brugge gebracht werd. Hierover was koning Antonius zeer droevig; hij zond boden aan den bisschop van Tours, hem berigtende, dat koning Hendrik gevangen was. Als de bisschop dit hoorde, vergaderde hij vijftien duizend gewapende mannen en kwam terstond te Brugge. Hij voerde met zich Martijn en Brixius, koning Hendriks zonen. Als zij voor Brugge kwamen, werden zij zeer feestelijk ontvangen van koning Antonius, en als zij een luttel tijds gerust hadden, bestormden zij de stad Brugge; maar konden dezelve niet bemagtigen, alzo die te sterk was. Als koning Hendrik dus gevangen lag in den kerker, kwam de Engel Gods tot hem en zeide: Hendrik zijt wel te moede, de bisschop van Tours is gekomen met uwe twee zonen, om koning Antonius te helpen, en zij zullen u verlossen ook zult gij Helena, uwe vrouw, vinden in de stad Tours; maar gij zult nogtans vele bezwaren lijden van de ongeloovigen. Daarop is de Engel van hem gescheiden en koning Hendrik was zeer verheugd. Den volgenden dag bereidden zich de kerstenen en bestormden de stad Brugge, die zij bemagtigden en versloegen al de turken, die zich niet bekeerden wilden. De koning Mordian werd kersten en liet terstond koning Hendrik uit de gevan-

genis. Koning Mordian werd Moriant genaamd; en Moriant reisde van daar met alle de kerstenen tot voor het kasteel, daar de reus woonde, en in 't andere de reus zijn broeder, die onder de aarde eene groote caverne en gangen had, waardoor men van 't eene kasteel in 't andere kon gaan, welke kasteelen de koning Moriant bemagtigde en versloeg de reuzen; doch de een werd kerstenen. De kerstenen prinsen gaven koning Moriant de kasteelen en maakten hem heer van den lande; zij reisden weder met Moriant naar Brugge, daar zij eene wijf bleven.

Hoe de kerstenen prinsen Schotland wonnen en kerstenen maakten.

Als de kerstenen prinsen eenigen tijd te Brugge gerust hadden, namen zij oorlof van den koning Moriant, gingen te scheep en kwamen in Schotland, waar koning Amaris zijn broeder heerschte, genaamd Gamans, die een ongeloovige turk was en eene zuster had, Ludinne geheetten, die gaarne kerstenen wilde worden en het haren broeder niet durfde openbaren. De kerstenen sloegen hunne tenten voor de stad Nerbonne, daar de koning Gamans zijn hof hield. Als de koning het leger voor de stad zag, bereidde hij zich ten oorlog en trok met eene groote menigte gewapende mannen de stad uit, en sloeg zoo vreesselijk onder de kerstenen, dat van beide zijden veel volk verslagen werd. Brixius sloeg koning Gamans de eene hand af en zoude hem verslagen hebben, indien niet een groote menigte turken hem ontzet hadden. Brixius en zijn peter de bisschop van Tours werden gevangen. Koning Antonius dit ziende, wilde hen ontzetten: maar helaas! hij kwam zoo diep onder de turken, dat hij ook gevangen werd. Koning Hendrik en Martijn waren hierover zeer aangedaan, doch moesten zich tevreden stellen, in de hoop van verlossing. Als de koning Gamans zijne wonden had verbonden en in zijn paleis gekomen was, zoo deed hij terstond voor zich

komen den koning Antonius, den bisschop van Tours en Brixius; zwerende, dat hij zich op hen zoude wreken en hen alle drie een kwaden dood doen sterven, omdat Brixius hem zijne hand had afgeslagen. Zijne zuster Ludinne, dit hoorende, zeide: lieve broeder! dood deze katijvige kerstenen niet; ik zoude u raden, dat gij hen gevangen houdt, of het ook mogt gebeuren, dat gij of iemand van uwe heeren gevangen wierdt, zoo mogt gij die daarmede lossen, zonder eenig geld of goed daarvoor te geven, maar indien gij hen doodt en heden of morgen door uwe vijanden gevangen wordt, zoo zullen ze u ook doen sterven. Daarom bedenkt wel wat u te doen staat, eer gij hen doet sterven. Dezen raad dacht de koning Gamans zeer goed te zijn; hij bedankte zijne zuster zeer, zeggende: ik bid u, dat gij deze kerstenen in de gevangenis doet zetten, en dat gij de sleutels daarvan zelve bewaart, want zij zijn u veiliger dan iemand anders toevertrouwd. Zoo heeft Ludinne de kerstenen in de gevangenis gesloten en behield de sleutels.

Hoe de schoone Ludinne den kerstenen prinsen de stad in handen leverde in den nacht.

Toen de kerstenen prinsen in de gevangenis waren, zoo ging Ludinne met den koning haren broeder, eten en toonde hem een blij gelaat. Als de maaltijd gehouden was, ging haar broeder slapen; zij maakte de meening of zij ook ging slapen, maar zij ging naar den kerker, dien zij ontsloot en zeide: ik bid u heeren, dat gij mij wilt zeggen de manieren van uwe wet; want ik moet uwen God beminnen naar mijne wet. Dit hoorde de bisschop, predikte haar een schoon sermoen van onzen lieven Heer en het kersten geloof, daar zij groot genoeg in vond. Mijne heeren! zeide zij, uwe wet en geloof behaagt mij wel, daarom wil ik een van u allen, dien ik belieft, tot eenen man kiezen, om dien te trouwen. De bisschop zeide; ik trouwde u, zoo ik geen pries-

ter was. Koning Antonius zeide: ik ben ook nog te huwelijken; maar mijn bol is grijs. Toen zeide Ludinne: mijne heeren is deze jongeling gehuwd? Hij is degeen, die mij het meest behaagt, ik begeer hem te trouwen, en ik ben degene, die u aller leven behouden kan. Hierop veranderde Brixius in zijn aangezicht en zeide tot koning Antonius en den bisschop, wat hun liefde dat zoude hij doen. Toen zeide koning Antonius: zoo begeer ik, dat gij haar ten huwelijk neemt, en ik zal u het koninkrijk van Konstantinopolen na mijnen dood overgeven. Over deze woorden werd Brixius zeer verblijd; hierop verloofden zich de twee gelieven voor den bisschop, dat zij elkanderen trouwen zouden. Nu geleidde Ludinne al de kerstenen prinsen in haar kamer, daar zij te zamen goede sier maakten met eten en drinken. Na den maaltijd geleidde Ludinne deze drie prinsen in haar broeders wapenkamer, daar zij hen wel wapende; van daar in haar broeders stal, daar zaten zij elk op een van de beste paarden, zij reden met Ludinne naar de poort, daar zij de wachters en de poortier slapende vonden, die zij allen doodden, toen namen zij de sleutels en ontsloten de poort. Brixius reed terstond met de schoone Ludinne in zijn vaders tent en vraagde aan de wachters: waar is koning Hendrik, mijn vader? De wachters van des konings tente, ziende dat het Brixius was, vergezelschap met zoo eene schoone jonkvrouw, zijn terstond in des konings kamer geloopen, zeggende: Heer koning! Brixius uw zoon is hier. Brixius ging terstond tot zijnen vader en verhaalde hem alles wat hem, koning Antonius en den bisschop van Tours geschied was, en hoe zij allen door de schoone Ludinne uit de gevangenis verlost waren; hoe koning Antonius en den bisschop van Tours de poort der stad open hielden en hen daar verwachtten. Koning Hendrik werd zeer verblijd, hij reed terstond met alle de kerstenen in de stad van Nerbonne, daar zij door Ludinne ingelaten werden. Zij staken

de huizen in brand, waarover de turken zeer vervaard werden, die terstond op de poorten en muren der stad liepen, om de kerstenen te verslaan; maar de kerstenen sloegen zoo vreesselijk onder de turken, dat zij alles ter aarde vellen wat hen tegen kwam; doch die zich wilde laten doopen en kersten worden, dien lieten zij leven. Als koning Gamans dit gerucht hoorde en zag dat de geheele stad in brand stond, zoo liep hij op de muur van zijn paleis, sprong van wanhopigheid in het water en verdrong zich zelve. Aldus wonnen de kerstenen de stad; maar de brand werd zoo groot, dat zij al het goed namen dat zij krijgen konden en vlogen in hunne tenten, daar zij omtrent acht dagen bleven rusten. Zij bedankten Ludinne voor hare groote vriendschap, die zij hun bewezen had. Daarna werd zij door den bisschop van Tours kerstin gemaakt; maar Brixius trouwde haar niet vóór dat hij Helena, zijne moeder, gevonden had. De kerstenen veroverden vervolgens geheel Schotland, bekeerden de inwoners en maakten ze kerstenen. Als zij Schotland voorzien hadden met een pastoor die de nieuwe kerstenen in 't kersten geloof zouden onderwijzen, gingen zij allen te zamen scheep; zij kwamen zeer spoedig te Tours, daar zij zeer feestelijk ontvangen werden van alle de poortiers en inwoners der stad, die groote vreugde bedreven met spelen, schieten en tournoijen van blijdschap, omdat hun bisschop met andere heeren, daar hij mede vertrokken was, die zoo vele gevaren tegen de ongeloovigen geleden en zoo menig land bekeerd hadden weder gekomen was.

Hoe Helena te Tours door een van Koning Hendriks knapen gevonden werd.

Als de heeren een wijle tijds te Tours geweest hadden, zoo geviel het dat Helena met een ketel om water ging en een doek wiesch. Doch eer zij water schepte, zoo was er een van koning Hendriks knapen, die zijn paard te water reed en deze vrouw zag aan het

water staan; ziende dat zij maar ééne hand had, zoo twijfelde hij, dat zij Helena zoude zijn, want hij bij koning Hendrik woonde eer zij koningin was, ging tot haar en zeide: vrouwel God geve u goeden dag, zeg mij waar gij woont; want mij dunkt, dat ik u weleer ver van hier gezien heb. Helena, dit hoorende, ging terstond weg, zonder eenig antwoord te geven. De knecht dit ziende, merkte in welke straat zij ging, maar konde haar niet volgen, omdat hij aan de andere zijde van 't water was, zijnde veel te diep om daar door te rijden. Hij reed terstond tot koning Hendrik, hem zeggende dat hij Helena aan het water gezien had. Dit verblijdde den koning zeer; hij beloofde den knecht honderd marken goude, zoo hij Helena konde vinden.

Hoe zich een Engel aan den hermit Felix vertoonde en zeide, dat hij te Tours gaan zoude, om koning Hendrik naauwkeurig te onderrigten wegens zijne beide zonen, die hij opgevoed had.

Als Helena te Tours gezien was, zoo kwam een Engel tot den hermit Felix en zeide: God beveelt u, dat gij naar Tours zult gaan, daar zult gij vinden de twee jongelingen, die gij zestien jaren opgevoedt hebt; en onderrigt den koning hunnen vader, van al hetgeen hun is wedervaren. Dit gezegd hebbende, vertrok de Engel: waarna de hermit met grooten arbeid te Tours is gekomen. Als hij in de stad was, ging hij naar het paleis van den bisschop, daar hij de trappen opging, om in de zaal te gaan, hetwelk de poortier ziende, vraagde hem, werwaarts hij wilde gaan. Toen zeide de hermit: ik moet bij de heeren in de zaal zijn. De poortier zeide: daar zijt gij regt gekleed en geschikt toe. De poortier nam een stok en sloeg den hermit een groot gat in zijn hoofd, zoodat hij zeer bloedde en bijna van de trappen gevallen was, waardoor de hermit den eenen voet niet voor den anderen konde zetten, maar bleef op de trap-

pen zitten en hield zijn hoofd in zijne handen van de groote pijn, en alle de jongens en pagies vergaderden zich bij den hermit, want hij zag er vreemd uit en was met gras en looveren gekleed. Martijn, en de trappen opkomende, om in de zaal te gaan, zag de vergaderde menigte en ging bezien wat er wezen mogt. Hij herkende den hermit, die daar zeer bebloed op de trappen zat, greep hem bij zijne armen en ombelsde hem, zeggende: zijt welkom, mijn uitverkoren vader! De hermit bezag den jongeling weder en herkende hem ook, zeggende: hoe is het met mijn geliefden zoon Lijon en met uwen broeder Erm. Martijn antwoordde: mijn lieve vader? wij zijn kerstenen gemaakt: ik ben Martijn genaamd en mijn broeder Brixius. Martijn nam den hermit bij den arm en geleidde hem de trappen op; den poortier tegen komende, die den hermit geslagen had, wreekte Martijn zich van den hermit aan den poortier en zeide: gij zult niet meer arme lieden slaan, die u niets misdoen. Voorts kwam hij in de zaal, daar hij zijn broeder Brixius vond en tot hem zeide: broeder! zie hier den hermit, onze vader, Brixius vatte hem bij zijne armen en kuste hem meer dan tien malen. Daarop gingen zij alle drie in de kamer, daar de heeren zaten en zeiden tot den koning, hunnen vader: zie, deze is degeen, die ons den beesten ontnomen en 16 jaren opgevoed heeft. Koning Hendrik ontving hem zeer vriendelijk, nam hem in zijne armen, zette hem bij zich aan de tafel en had hem gaarne goede sier aangedaan, maar de hermit at niet anders dan wortelen, die hij medegebragt had. Voorts verhaalde de hermit Felix aan koning Hendrik alles, wat hij van de kinderen wist, daarna nam hij oorlof van alle de heeren en is weggegaan. Martijn en Brixius, nadat zij hen in de gebeden van den hermit aanbevolen hadden, hebben ook oorlof van hem genomen. De hermit kwam bij de ordonnatie Gods binnen kort weder aan zijn kluis, alwaar hij zaliglijk zijn leven eindigde in de vreeze Gods.

Hoe koning Hendriks dienaar Helena zoekt in een arm huis, daar hij haar vond.

Als de dienaar van Koning Hendrik had gehoord, dat hem de koning honderd marken goud beloofde, ware het, dat hij hem Helena wijzen konde, zoo begaf hij zich naar die straat, daar hij Helena had zien ingaan, toen hij zijn paard arenkte. Hij vraagde alom, of daar geene vrouw met ééne hand woonde, waarop hem het huis werd aangewezen daar Helena te huis lag. Hij ging terstond in het huis, en vraagde der waardin naar de vrouw met ééne hand, die bij haar woonde; waarop de waardin zeide, dat zij geene vrouw met ééne hand kende, (want Helena had haar gebeden, dat zij toch niemand zeggen zoude van haar, waar dat zij was). De dienaar hoorende dat de vrouw

geene kende, zeide: ik zal u doen sterven zoo gij mij niet zegt, waar zij is, want ik weet wel dat zij hier woont; dus verklaar mij de zaak, of ik zal aan den bisschop en de koningen over u klagen. De waardin, dit hoorende, zorgde om haar lijf te verliezen, heeft den dienaar in huis geroepen, wijzende hem een oude kist, daar Helena zich in verborgen had. Als Helena hoorde dat haar de waardin verklapt had, zoo sprong zij terstond uit de kist, viel voor den dienaar op hare knieën, hem biddende om Gods wil, dat hij haar toch wilde laten gaan, want hij met haren dood niet geholpen was, en werd zeer weenende. De dienaar nam haar zeer vriendelijk op van de aarde en zeide: genadige vrouw! ik bid u, staak uw bitter weenen, ik zweer u bij mijne krijgsdienst, dat u geen onheil zal geschieden; maar u zal veel meer eer en reverentie gedaan worden van alle de prins en heeren, dan u nog ooit gedaan is. Daarom wil niet weer weenen, maar ga met mij in des bisschops paleis, daar uw heer vader, uw man en uwe twee kinderen zijn welke met een groot verlangen op u wachten. Als Helena hoorde, dat zij haar twee kinderen zien zoude, welke zij meende

dat door de beesten verslonden waren, zoo vergat zij al haar lijdens droefheid, en is zoo met den dienaar naar des bisschops paleis gegaan, daar haar vader en haar man de koning waren. Zoodra koning Hendrik hoorde, riep hij met luide stem tot Martijn en Brixius: kinderen ziet hier uwe moeder, mijne koning en koning Antonius Dochter! Koning Hendrik nam haar in zijne armen, kuste haar zeer vriendelijk en minnelijk, en weende van groote vreugde en blijdschap dat hij haar gevonden had. De beide koningen kusten haar menigwerf, en baden haar om vergiffenis over het ongelijk dat zij haar aangedaan hadden, hetwelk Helena hun zeer minnelijk vergaf. Daarna deed de koning haar kleeden zoo als eene vorstin behoorde, en deed uitroepen: open hof van vreugde en blijdschap.

Hoe een Engel koning Hendrik in zijn visioen vertoonde, dat Martijn de hand zijner moeder weder zoude aanzetten; en hoe Brixius de schoone Ludinne, de dochter van Engeland trouwde.

Des nachts daarna, als Helena was gevonden, zoo vertoonde zich een Engel aan koning Hendrik; zeggende tot hem aldus: ontbied uwen zoon Martijn en gelast hem, dat hij zijner moeders hand weder aan hare arm zet; en is van hem gescheiden. Des morgens vroeg stond koning Hendrik op, en ontboot zijnen zoon Martijn en zeide hem, dat een Engel hem bevolen had, dat hij de hand van zijne moeder aan haren arm zoude zetten. Als Martijn dit hoorde, verblijdde hij zich zeer; hij heeft dadelijk de hand genomen, die hij aan zijne moeders arm zette. God aanroepende, cat hij zijne magt toonen wilde over zijne moeder. Alzoo bekam Helena hare hand weder zonder eenig lidteeken, alsof zij nooit had afgeweest, door welk mirakel zij allen zeer verblijd werden, dankende God voor zijne mirakuleuse goedheid. Daarna trouwde Brixius met groote pracht en heerlijkheid de schoone Ludinne. Als nu de

dagen der bruiloft ten einde waren, zoo maakten zij zich gereed om naar Rome, tot den Paus Clement, Helena's oom, te vertrekken, Koning Antonius en koning Hendrik benevens Helena met hare beide kinderen. Martijn en Brixius, namen met vele teedere aandoeningen afscheid van den bisschop, hem hartelijk dankende voor de goede gunst die hij hun allen bewezen had. Hierop vertrokken zij in vollen luister naar Rome, vooraf in de stad Grassis aankomende, werden zij aldaar zeer feestelijk door de koningin Plaisante ontvangen, want Helena te voren veel conversatie met haar gehouden had.

Plaisante vertrok ook met henlieden naar Rome, daar zij door zijne heiligheid, paus Clement, met groote blijdschap ontvangen werden. Als nu de heeren eenigen tijd te Rome doorgebracht hadden, zoo nam koning Antonius een vriendelijk afscheid van Helena en alle de overige vrienden, en keerde naar zijne rijkstad Konstantinopolen terug. Brixius en de schoone Ludinne vertrokken mede met hem. Nadat zij vele dagen te Konstantinopolen, in de beste gezindheid doorgebracht hadden, is koning Antonius in goeden ouderdom ontslapen, en werd met groote pracht

en staatsie in zijne rijkstad zeer vorstelijk ter aarde besteld. Brixius en zijne lieve huisvrouw, de schoone Ludinne, bezaten in de teederste liefde den koninklijken troon van Konstantinopolen na huns grootvaders dood. en zijn na eene langdurige en goede regering, in hoogen ouderdom ontslapen. Intusschen bleven koning Hendrik en Helena gedurende hun gansche leven te Rome, en zijn aldaar mede in goeden ouderdom en in vrede ontslapen.

Martijn, zoon van koning Hendrik en Helena, is na den dood zijner ouders weder naar Tours vertrokken, alwaar hij bisschop werd. Hij legde een zeer vroom en heilig leven, en is ten laatste mede in goeden ouderdom ontslapen, en in het eeuwige leven overgebracht, daar het zonder ophouden dag en nacht vreugde is, tot in de eindelooze eeuwigheid, daar duizend jaren zijn als eenen dag, daar zulke vreugde en blijdschap is welk geen menschelijk hart bedenken kan. Deze vreugde te genieten, wil ons geven de Almogende God, door zijne grondelooze barmhartigheid, om de verdiensten zijn Zoons; hierna in de eeuwigheid!

DEZE HISTORIE VAN DE GEDULDIGE HELENA, IS GEVISITEERD EN
GEAPPROBEERD DOOR DE EERWAARDE MR. JAN EN GOOSWIN VAN OORSCHOT, PAROCHIAAN
VAN DE ST. JACOBS KERK, TE ANTWERPEN.

UBL: BKNOOG 36: 3

18036

DE SCHOONE HISTORIE

3

VAN DE

GEDULDIGE HELENA,

VAN

KONSTANTINOPOLEN;

EENE KONINGS DOCHTER, DIE 22 JAREN ACHTER LAND DOOLDE, IN GROOTE
ARMOEDE BROOD BIDDENDE.

Zeer aangenaam om te lezen.

DEVENTER.

FIRMA, Wed. P. DE LANGE.

Hoe de koningin van Konstantinopolen eene dochter baarde, die Helena genaamd werd en hoe de koning, na den dood van zijne huisvrouw, op zijne dochter Helena verliefde.

Na de geboorte onzes Heeren Jezus Christus, in het jaar 807, was St. Clement Paus te Rome. Hij had eene zuster, die koningin was van Konstantinopolen, zijnde zwanger; waarom haar man een bode zond naar den Paus, vragende, hoe men het kind zoude noemen; zoo zond de Paus weder, dat indien het een zoon was, dan zoude hij Clement heeten, was het eene dochter, dan Helena. Als nu de tijd der natuur volbragt was, zoo baarde de koningin eene dochter, die Helena genoemd werd. Dit kind waste op in alle deugden en in Godsdiensdienst en werd zoo uitnemend schoon, dat men haars gelijken niet vond. Als zij nu vijftien jaren oud was, stierf hare moeder. De Koning, nu zonder vrouw zijnde, zond in alle landen gezanten, om voor hem eene vrouw te zoeken, die zoo schoon was als zijne dochter, dewelk men nergens vond. Ten laatste werd hij ontstoken met kwade liefde op zijne dochter en dacht die te trouwen tot vrouw, hetgeen hij haar ook te kennen gaf, en waarover zij zeer verwonderd was. Zij viel op haar knieën, bad met weenende oogen, zeggende: Och, lieve Vader! wees beter beraden; want men vindt genoeg vrouwen, die gij met God en met eere moogt trouwen, al trouwt gij mij niet, ter verdoemenis onzer beider zielen. Toen zeide de vader, dat hij daarom niet vraagde, hij wilde haar trouwen, wie 't lief of leed was. Toen zeide Helena: weet vader, dat ik liever wil sterven dan met u trouwen. Binnen dezen tijd hadden de ongeloovigen Rome belegerd, dus verzocht de Paus aan koning Anthonius om bijstand, waartoe de koning zich haastelijk bereidde met zijne gansche krijgsmagt en trok naar Rome, waar hem de Paus verwelkomde. Toen zeide de koning: O heilige Vader! Ik ben hier gekomen om u te helpen en uwe vijanden te verjagen, (zoo 't

God wil) eer wij scheiden zullen, behoudens dat gij mij eene bede zult toestaan, als de oorlog gedaan is; anders begeer ik niet voor mijn' arbeid; en wilt gij het niet doen, zoo zal ik terstond van hier trekken, zonder u bijstand te doen. Als de Paus dit hoorde, zeide hij: dat hij zijne bede zoude toestaan; want hij meende, dat hij geene onredelijke zaak begeeren zoude. Toen was de koning zeer verblijd, bereidde zich om te strijden en trok buiten Rome, daar hij zoo vreesselijk sloeg tegen de ongeloovigen, dat hij 't veld behield en de vijanden de vlugt namen en Rome verlieten. Toen kwam koning Anthonius met de overwinning weder binnen Rome en ging naar den Paus, zeggende, dat hij nu weder naar huis wilde trekken en begeerde, dat de Paus hem beloofd had. De Paus zeide: begeer wat gij wilt, het zal u geschieden. Toen zeide de koning: zoo begeer ik, dat gij mij toestaat te trouwen Helena, mijne dochter, uwe nicht. De Paus, dit hoorende, zeide: lieve zwager! begeer deze bede niet; want dit is tegen God en de rede. De koning zeide: gij hebt mij beloofd mijne bede toe te staan en ik begeer anders niet; wilt gij het niet toestaan, zoo zal ik van Rome niet scheiden, of zal deze stad verwoesten.

Hoe een Engel den Paus een brief bragt, als hij offerhande deed.

Als de Paus dit gehoord had, zoo had hij zijn zwager, dat hij tot den anderen dag wilde blijven, tot dat hij offerhande zoude gedaan hebben, hetwelk de koning deed. Als nu de Paus offerhande deed bad hij God, dat hij hem vertoonen wilde, hoe hij het met zijns zwagers bede make zoude. God verhoorde zijn gebed: daar kwam een Engel, die een brief op den altaar legde. Als de Paus den

brief las, zoo zag hij, dat hij zijn zwagers bede kon toestaan, want hij die niet gebruiken zoude, zoo hij meende. Toen was de Paus verblijd, en na de offerhande heeft hij met bezegelde brieven zijn zwagers begeerte toegestaan. Toen was de Koning verblijd, en vertrok naar Konstantinopolen om zijne dochter te trouwen, die als zij haar vader zag hem zeer vriendelijk verwelkomde. Daarop kuste de koning zijne dochter en zeide: mijne lieve dochter! gij wordt alleen van mij bemind, boven alle de vrouwen der wereld, en ik zal u trouwen want uw oom heeft het mij toegestaan. Toen zeide Helena, ik geloof niet, dat de Paus magt heeft u toe te staan, dat tegen Gods wet is, en daarom zal ik u niet trouwen, al zoudt gij mij 't eene lid van 't andere doen trekken. Na deze en meer andere woorden, deed de koning zijne dochter slapen gaan. Hij gebod dat men het Hof zoude behangen met tapijt-sieraden, want hij haar des anderen daags trouwen wilde.

Hoe Helena half desperaat in haar kamer ging daar zij weenende in hare handen sloeg.

Als dit Helena van haren vader gehoord had, zoo is zij van hem gescheiden, en ging in haar kamer, daar zij zeer groot misbaar maakte, weenende en in haar handen wringende. Clarisse, haar kamenier, dit ziende, wilde haar vertroosten; maar Helena wilde daar niet naar hooren, greep een zwaard dat in haar kamer lag, en zeide met felle woorden tot Clarisse: neem dit zwaard, en dood mij daarmede, of ik zal 't zelve in mijn harte steken. Vrouwe, zeide Clarisse, ween niet meer, ik zal u raad geven om uwen vader te ontkomen, wij zullen terstond op de haven gaan, daar zult gij een schip huren, dat u in een ander land voeren zal, en alzoo zult gij uwen vader ontkomen.

Hoe Helena met een schip haren Vader ont-kwam naar een ander land.

Helena, verstaan hebbende den goeden raad van Clarisse, maakte zich terstond gereed,

deed een gestoffeerden mantel om, gaf Clarisse een koffer met goud, en zijn zoo te zamen naar de haven gegaan, terwijl het hofgezin sliep, huurde daar een schipper tot wien Helena zeide: haast u en voer mij met uw schip in een ander land, waar gij wilt. De schipper zeide: vrouwe, dat durf ik niet doen, want uw vader meent u te trouwen, en als hij vernam, dat ik weder hier kwam, hij zou mij doen doodden. Toen zeide Helena; vriend! ik zal u zoo veel geld geven, dat het u niet noodig zal zijn wederom te keeren. De schipper zeide: vrouwe! zoo zal ik u voeren als het u belieft, en alzoo is Helena ontvlugt, en scheidde van Konstantinopolen met weenende oogen, en Clarisse is weder in het Hof gegaan; in haar kamer daar zij op haar bedde ging liggen slapen. Des morgens vroeg zond de koning zijnen kamerling tot Helena om te zien of zij gereed was, want hij haar wachtte om te trouwen. De kamerling kwam kloppen aan Helena's kamer, daar niemand sprak, waarover hij gram werd, en heeft zoo stoutelijk op de deuren gestoten, dat Clarisse daarvan ontwaakte, en vraagde, wie daar klopte; de kamerling zeide: ik ben 't, de koning doet vragen of zijne vrouwe Helena gereed is om tot den koning te komen, dewijl hij op haar wacht. Hierop heeft Clarisse de kamerling ingelaten, en ging met hem naar Helena's bedde, schoof de gordijnen open, even of zij niet anders wist, of zij lag daar te slapen; dan haar niet vindende, begon zij te weenen en zeide: ach! waar is mijne vrouwe, wat zal ons overkomen? Als de kamerling dit zag, is hij terstond tot den koning gegaan en zeide 't hem.

Hoe de koning tot Clarisse kwam, en naar Helena vraagde.

Als hem de kamerling dit gezegd had, zoo werd de koning heel verstoord, en liep terstond in haar kamer, daar hij Clarisse vond, die hij vraagde, waar zijne dochter was; Clarisse zeide, dat zij het niet wist. De koning liet haar in de gevangenis zetten en zeide: zoo

gij mijne dochter niet weet, zal ik u doen sterven. Toen werd Clarisse vervaard, zij viel op hare knieën, biddende om lijfsgenade, en zeide: Heer Koning! ik zal u de waarheid zeggen van uwe dochter. Gisteren avond, als wij slapen zouden gaan, wilde zij haar zelve doodden, dat ik naauwelijks keeren konde; ik zeide haar, dat het beter was, dat zij een schip huurde, en liever moest vlugten; dit nam zij aan en is dadelijk weggegaan. Toen werd de koning gram; hij deed Clarisse verbranden, en zwoer bij zijne kroon, dat hij nimmer rusten zoude, eer hij zijne dochter gevonden had, hij heeft zich gereed gemaakt met schepen en gewapene mannen, daar hij mede weg trok om zijne dochter te zoeken, die hij eerst gevonden heeft tweeëntwintig jaren daarna.

Hoe Helena te Sluis aankwam, en kort daarna weder in zee trok, daar het schip vrees-selijk bevochten en van de roovers genomen werd.

De schoone Helena is na veel ongemakken met het schip tot Sluis in Vlaanderen gekomen; heeft den schipper goed betaald, en na afscheid genomen te hebben, naar een klooster gegaan, daar Chisten nonnen in woonden op tribuut, onder de heeren van der Sluis. Als Helena het klooster naakte, zoo begonnen de klokken van zelf te luiden, waarover de nonnen zeer verwonderd waren, en gingen alomme uitzien, zoo zagen zij eene vrouw komen aan de zeeant, dewelke Helena was. Zij gingen haar tegen met kruisen en vanen, en ontvingen haar, hetwelk Helena verwonderde en zeide, dit niet waardig te zijn. De nonnen vraagden, of zij bij haarlieden wilde blijven, dat Helena haar beloofde, en ging in het klooster, daar zij zoo lang bleef, tot dat het de koning vernam, die zijne knechten zond om haar te halen, en zoo zij niet mede kwam, het klooster met al de nonnen wilde verbranden. Als Helena dit verstond, heeft zij dadelijk afscheid genomen van de

nonnen, die zeer droevig waren, en is toen weder naar de zeekant gegaan, daar zij een schip vond met kooplieden, die zij om Gods wille bad, dat zij haar toch wilden medevoeren, dat zij gaarne deden. Maar helaas! zij was naauwelijks met de kooplieden in zee, of zij werden door een roofschip aangevallen en genomen, de roovers wierpen alle de kooplieden over boord, en lieten niemand leven dan alleen Helena, die nam de kapitein in zijn schip, en wilde haar voor zijne boel houden, nam haar in zijne armen en kuste haar; doch Helena had daar gaarne tegen geweest, maar kon dit niet beletten, want hij wilde haar terstond oonteen. Als dit Helena zag, viel zij op hare knieën, verzocht hem, dat zij eerst haar gebed mogt spreken, hetwelk haar de kapitein toestond. Hierop keerde Helena zich tot God, hem ootmoedig om zijne genadige bescherming aanroepende, zeggende:

*Gij weet, mijn God! waarachtig,
Dat ik ontoloden ben met zinne voordachtig,
Mijn vader prachtig;
Dat openbaarlijk is bekend,
Maar mij te beschermen, ben ik niet magtig,
Zonder Uw goedertieren hulpe krachtig,
Die ik ben verwachtig,
Gelijk anders: o Hemelsch Regent,
En wil mij barmhartiglijk aanzien,
Dat ik mag blijven ongeschend,
Wil mij behoeden, o Heer der Heeren,
Behoed mij van deze boeven hieromtrent,
Dat ik mag blijven in mijner eeren,
Opdat ik mag uwen lof vermeerren.*

God verhoorde het gebed van de bedrukte Helena, daar is terstond een groot onweder gekomen, en heeft het schip in stukken geslagen, zoo dat zij alle verdrongen: maar Helena bleef zitten op een stuk van het schip, twee dagen en twee nachten, komende met den vloed in Engeland aan den bogaard, daar de takken over het water hingen, die Helena greep en trok haar zelve zoo te lande, ging in den hof zitten om te rusten.

Hoe de Koning Helena in den hof vond vitten.

Als nu Helena bijna dood in den bogaard zat, zoo kwam Koning Hendrik daar langs passeeren met zijne Edelen, vond de schoone maagd daar zitten en zeide: Jongvrouwe! hoe komt gij hier, wie heeft uw kleêren zoo bedorven? Toen zeide Helena: Heere vraag mij niet meer; maar geef mij een weinig brood, of het harte zal mij bezwijken. Met deze woorden viel zij in onmagt. De koning hield haar vast bij het hoofd en stak haar brood in den mond, zoodat zij wederom bijkwam. Toen vroegde haar de koning andermaal, hoe hare kleederen zoo vuil waren. Helena zeide: ik was in een schip met kooplieden op de zee, waar wij door de roovers overvallen werden, die alle mannen die in het schip waren doodden behalve mij, doch zij wilden mij oenteeren; maar daar kwam een groote storm, die het schip in stukken sloeg, zoodat allen verdronken die in het schip waren uitgenomen ik, die na twee dagen en nachten op eene plank in zee gedreven te hebben, hier ben aangeland. Als de koning dit hoorde, kreeg hij medelijden, heeft haar op een paard gezet en binnen Londen gebragt; want hij zag wel dat zij eene welgeborene maagd was en van een edel geslacht, omdat zij met een goud laken bekleed was.

Hoe de Koning van Engeland de schoone Helena trouwde.

Toen Helena een wijle tijds in het Hof des Konings gewoond had, merkte hij hare deugdelijke manieren. Hij ging op zekeren tijd met haar eene wandeling doen en ondervroegde haar, van wat land en welke afkomst zij was. Toen viel zij op hare knieën en zeide: Heere! vergram u niet; want ik noem mijn geslacht niet; maar tegen mijns vaders willen ik uit mijn land gevlugt, omdat hij mij wilde trouwen, en ben aldus met lijfsgevaar in uw land gekomen. De Koning nam haar

in zijne armen en zeide: Jonkvrouw? gij zijt waardig eene koningin te zijn, daarom be- loof ik u te trouwen en te maken koningin van Engeland. Toen viel Helena weder op de knieën en zeide: Heer koning! bij uwe gratie, het ware zeer groote onwijsheid, dat gij mij trouwen zoudt, daar gij niet weet, wie ik ben of van wat land, en geen ander goed heb dan de kleederen die ik aan heb. Toen nam de koning haar bij de hand en zeide: mijne uitverkorene vrouw, ik heb goed genoeg voor ons beiden. Hierop ging de koning bij zijne Heeren, daar hij tegen zeide: ik wil, dat gij allen deze maagd zoo vele eer aandoet als mij zelve; want ik wil haar trouwen en maken haar koningin en vrouw van alles, dat mijn kroon toebehoort. De Heeren antwoordden: Heer koning wat u belieft, is ons zeer wel. Maar de oude koningin nam daarop haren zoon, den koning, en zeide: gij dwaaskop, zijt gij dol en uitzinnig, dat gij deze slet wilt trouwen, die al de wereld doorloopen heeft, en is het dat gij ze trouwt, ik zal u beiden zulk een grooten last bereiden, dat gij gedurende uw gansche leven daaraan denken zult; zoo als ook door haar ten uitvoer gebragt is; want zij stelde zulke verraderijen aan, dat zij en twee andere mannen daarom verbrand werden. Toen zeide de koning: zeg en doe wat gij wilt, ik zal haar nogthans trouwen. Zoo is de koning van zijne moeder gescheiden en gebod, dat men alles bereiden zoude: het hof versieren en behangen naar den staat des konings, hetwelk ook zoo gedaan werd. Des anderen daags trouwde de koning de schoone Helena met groote eere en pracht. Er werd een groot feest gehouden twintig dagen lang, daarna keerde elk weder naar zijn huis: ook vertrok des konings moeder naar haar paleis te Doeveren. De koning en de koningin bleven te Londen in vreugde leven, want zij hadden elkander boven mate lief. Zij bleven bij elkander omtrent twee jaren lang, en zij werd bevrucht van twee zonen, die namaals veel druk leden, als ook

hunne moeder veel armoede, door de verraderij van des konings moeder.

Hoe de Paus brieven zond aan koning Hendrik van Engeland om bijstand.

Op eenen tijd kwam de koning Butor van Armenië met eene groote krijgsman de stad Rome belegeren. Als de Paus zag, dat hij zoo zeer overlast werd, zond hij om bijstand van alle Christen Prinsen, en zonderling schreef hij ook aan koning Hendrik van Engeland. Als deze de brieven ontvangen had, bereidde hij zich met een groot leger en maakte den Hertog van Clocester Ruwaard van Engeland. Ook liet de koning maken drie gelijke zilveren zegels; het eene behield hij zelf, het andere gaf hij Helena en het derde den Hertog van Clocester, hem bevelende al zijn goed en land; want hij vertrouwde den Hertog boven al zijne andere heeren. Hierop heeft hij afscheid genomen van Helena, van den Hertog en al de andere heeren, bad hun, dat zij zijn land en volk getrouw wilden zijn en is vertrokken. Toen de koning vertrokken was, kwam de oude koningin dikwijls aan het hof om Helena te bezoeken, die zwanger was. Zoo geviel het op eenen tijd, dat de oude koningin bij Helena zat en deszelfs hoofd in haren schoot legde, zoodat zij in slaap viel, toen nam de oude bedriegster Helena 't zegel uit de beurs en na haar ontwaken vertrok zij. Zij liet een goudsmid halen, die het namaakte, daar niemand van wist dan zij en de goudsmid, dien zij, als het zegel volmaakt was, doodstak en hem door een venster in 't water wierp. Toen is zij terstond wedergekomen en heeft het zegel heimelijk weder in Helena's beurs gedaan.

Hoe Helena twee zonen baarde en door de oude koningin verraden werd, die den koning schreef, dat zij bevallen was van twee jonge honden.

Nadat de tijd der natuur vervuld was, baarde Helena twee schoone zonen, waar-

over de Hertog zeer verblijd was en zeide tot de oude koningin, dat hij het den koning zoude schrijven, en heeft ook dadelijk een brief gezonden: maar de oude koningin heeft den bode te Doeveren opgewacht, dewijl hij aldaar voorbij moest passeeren. Als de bode daar kwam werd hij tot de koningin gebragt, die hem zoo onthaalde, dat hij door dronkenschap in slaap viel. Toen nam de oude koningin de brievenbus, nam den brief er uit, dien de hertog aan den koning zond, waarin de Hertog schreef, dat Helena van twee schoone zonen bevallen was, welken brief zij verbrandde en schreef een ander, als dat Helena misvallen was van twee vreeselijke honden, hem gebiedende dat hij terstond schrijven moest, of men ze doodden zoude of niet; zij heeft den brief verzegeld met des konings nagemaakten zegel en toen den valschen brief weder in de bus gedaan, zonder dat de bode zulks bemerkte. Als de bode ontwaakte is hij naar Rome vertrokken, zonder eenig belet en heeft koning Hendrik den brief ter hand gesteld. De koning, dien valschen brief gelezen hebbende, werd beschaamd en gaf het den Paus te kennen, die zich zeer verwonderde en vroeg, van wat land zij was. Toen vertelde hij den Paus, hoe hij haar in zijn land gevonden had bij eene fontein, dat zij uit haar land gevlugt was, omdat haar Vader haar wilde trouwen en, dat hij haar trouwde tegen zijn moeders zin; maar nooit kon vernemen, van wat land zij was. Toen werd de Paus van binnen beroerd en zeide: naar uitgeven uwer woorden zoo dunkt mij, dat gij mijne nicht hebt getrouwd, die uit haar land gevlucht is, omdat haar vader haar wilde trouwen en niemand weet, waar zij gevaren is; waarover hij zich wel verblijdde, maar met groot misbaar om de kwade tijding, die hem geschreven was. Doch de Paus vertroostte hem naar zijn beste vermogen en zeide: zijt gerust, het is misschien zoo niet; maar ligtelijk heeft iemand dit gedaan om uwe vrouw bij u vuil te maken met lengens, hetwelk uwe eigene moeder wel gemaakt mogt

hebben; want mij dunkt, het vrouwenschrift is. Toen zeide de koning; het is zoo niet; want deze brief is bezegeld met het zegel, dat ik aan mijne huisvrouw en den Hertog van Glocester liet, als ik weg trok. Toen zeide de Paus: iemand kan hetzelfde afgedrukt hebben; schrijf dus, dat men uwer vrouws vruchten bewaart, tot dat gij zelf te Londen komt: ik zal den brief met een mijner bode zenden, dat hij nergens belet worde. De koning deed zoo als de Paus hem ried; en de bode kwam zeer spoedig te Doeveren, alwaar de oude koningin hare verspieders had, die den bode afwachtten en bragten bij de oude koningin, die hem in hare kamer leide en hem zoo wel onthaalde, dat hij door dronkenschap in slaap viel. Toen nam zij hem den brief af, dien zij las en daarna verbrandde. Zij deed haren kapelaan eenen anderen brief schrijven, waarvoor zij hem groote giften beloofde en zond dien den Ruwaard met bevel, dat hij Helena met hare beide kinderen terstond zoude doen verbranden, zonder vertoeven, zoodra hij den brief gezien had. Nadat zij den valschen brief verzegeld had, stak zij denzelve heimelijk weder in de bode zijn bus. Toen ging zij weder tot den kapelaan en heeft hem nog acht diergelijke brieven doen schrijven, in welker laatsten stond, dat de Hertog niet zoude nalaten, om Helena met hare beide kinderen te doen verbranden, en zoo hij dit niet dadelijk volbragt, zou men het op hem verhalen tot in het tiende lid van zijn geslacht. Dus vertrok de bode naar den Hertog, dien hij den brief gaf. De Hertog las den brief en sprak toen tot den bode: wie heeft u dezen brief gegeven? De bode antwoordde: koning Hendrik. De Hertog zeide: gij liegt; want de koning zal dit niet begeeren. De Hertog liet den bode gevangen zetten, tot dat hij de waarheid zoude weten. Toen de bode van de oude koningin was gescheiden keerde zij zich weder tot den kapelaan en liet hem nog acht brieven schrijven; waarna zij hem vermoordde en door een venster in 't water wierp, opdat zijne verraderijen zou-

den verborgen blijven. Daarna deed zij acht onbekende mannen tot haar komen en bood hunlieden elk tien mark gouds, zoo zij ieder een' brief aan den Hertog van Glocester bragten, hem zeggende, dat zij van koning Hendrik kwamen, dien zij binnen Rome lieten. Dit beloofden deze mannen te doen. Hierop liet zij alle dagen twee van henlieden gaan, elk met een brief tot den Hertog, de een na den ander. De Hertog dit ziende, wist hier nu geen raad toe, ontbood de oude Koningin, zeggende: dat hij met haar te doen had. Toen zij tot den Hertog kwam, zeide hij: zie vrouw! deze brieven durf ik onzer jonge vrouw niet toonen. Toen zeide de oude veraderesse: waarom niet? zij moet het toch eens weten; ik zal ze haar wel toonen. Zij is zoo met den Hertog gegaan tot Helena toonende haar des konings brieven. Als Helena dit valsche schrift gelezen had, zeide zij: Ach! hoe mag dit komen, dat die groote liefde, die de koning mij bewees als hij vertrok, dus is verkeerd. De Hertog en Maria, zijne nicht, dit hoorende, begonnen bitterlijk te weenen, gelijk alle de vrouwen, die daar in hare kamer tegenwoordig waren. Maar de oude bedriegster vertroostte hen te zamen met een valsch harte. Als zij aldus bij Helena waren, kwam daar de derde brief, die nog scherper bevel deed dan de twee vorigen. Toen ging de oude koningin zitten bij Helena en zeide: dochter! wees te vreden, zoo lang ik leef zal u geen leed geschieden, al zou ik mijn lijf voor u opzetten, daar Helena een weinig over verblid werd; maar den volgende morgen kwam daar nog een brief en des namiddags nog een ander, die deze zaak hoe langer hoe zwaarder aandrongen. Hierover werd de Hertog zeer bedroefd en zeide tot de oude koningin: wat zullen wij in deze zaken doen? Toen sprak de oude bedriegster: de brieven, die mijn zoon zendt, zijn hoe langer hoe strenger, hierin wil ik mij niet moeijen, want ik zijne gramschap zeer ontzie. Den anderen dag kwamen nog twee mannen, elk met een brief, tot negen

toe, waarvan de laatste nog de strengste was. Zoo is de oude koningin in overhaasting naar Doeveren vertrokken, zeggende, dat zij haars zoons bevel niet langer wederstaan wilde, waarover de Hertog zeer verschrikte; want hij vreesde, zoo hij des Konings bevel niet deed, dat hij lijf en goed zoude verliezen; evenwel vond hij zich bezwaard des Konings vrouw ter dood te brengen. Toen zeiden des Hertogs Raadslieden: Heer! 't is beter dat eene vrouw alleen (alzo de Koning 't begeert) sterft, dan dat gij met uw geheele hier en nog honderden daartoe sterven moet.

*Hoe Maria van Glocester, des Hertogs zusters
dochter, zijne nicht, voor Helena verbrand
werd.*

Zoodra de bloedraad geëindigd was, ging de Hertog tot Helena met den laatsten brief dien hij geheel las met weenende oogen, en zeide: ik wenschte, dat ik niet geboren ware zoo zou ik dit wreede werk niet volbrengen, dat mij de Koning bevolen heeft. Toen zeide Helena: is dit mijn mans wil, ik wil gaarne sterven, maar mij deert mijne twee kindertjes, dat die sterven moeten, die nog niets misdand hebben. Och! mogt ik mijn heer spreken voor mijnen dood, ik zoude te liever sterven, maar helaas! neen ik. Vrouw zeide de Hertog: ik moet mijnen heer een lidteeken van u toonen als hij komt, opdat hij niet zegge, dat ik een ander gedood heb. Toen zeide Helena: neem hier mijn hand met dezen ring, dien hij mij uit groote liefde gaf toen hij mij trouwde; dat hij nu gedenke de groote vreedheid, die hij mij bewijst. Toen riep hij een van zijne knechten, die Helena's hand deed afslaan; maar het volk van Londen, dit vernemende, wilde den Hertog doodslaan; want zij allen Helena beminden om hare dengd. Als de Hertog dit zag, leidde hij haar weder naar binnen, en meende haar den anderen dag vóór het opgaan der zon te verbranden. Aldus is Helena met

hare twee kinderen dien nacht bij den Hertog gebleven. Daar werd zeer groote rouw gedreven van alle degenen, die daar waren, bijzonder door Maria van Glocester, de nicht des Hertogs, die meende uitzinnig te worden en zeide, ware het, dat men hare vrouw doode, zij zoude haar zelve het leven beneemen; zij viel op hare knieën voor den Hertog en zeide: Oom! doe mij verbranden, en laat mijne vrouw de Koningin leven. Toen zeide hij: dat mag niet zijn. Zij antwoordde: Oom! gij zult twee mannen laten maken van laken en van andere dingen, die zal ik met mij dragen als gij mij doet dooden; met deweike ik mijne vrouw met hare kinderen verlossen zal; het is beter dat ik alleen sterf dan wij alle vier; dus Oom! kies hiervan het beste. Helena viel in onmagt. Maria van Glocester riep met een luide stem tot den Hertog: Oom! leid mijne vrouw, daar zij vrij mag zijn van den dood, en dood mij in haar plaats; want ik wil voor haar sterven. Nicht! zeide de Hertog, daar gij voor haar sterven wilt, zoo zal ik uwen raad doen. Hij liet haar een arm afslaan, dien hij in zijne slaapkamer bewaarde, bond Helena's hand aan een van hare kinderen, en bragt hen aan de zee kant, zette henlieden in een boot met drie brooden en wat wiju, en liet hen alzo drijven. Daarna werd des Hertogs nicht verbrand vóór den dag, zoo dat niemand anders wist of het was Helena.

*Hoe Helena in eene boot ging zitten, en te
Brittagne te lande kwam.*

Helena nu in de boot zijnde, heeft zoo lang gedreven, dat zij in Brittagne aan een groot bosch kwam, daar zij met hare twee kinderen uit de boot aan land stapte, waarop de boot weder naar Londen terug keerde. Toen nu Helena aan land was, begon zij deerlijk te klagen met weenende oogen en zeide de allertrouwste maagd, die ik ooit gekend heb, de Hertog van Glocesters nicht, heeft mij van den dood verlost en is zelve voor mij

gestorven, hetwelk mij wel berouwen mag; daar ik nu toch moet sterven door de beesten, al heeft zij mij verlost van de menschen, ik mag den dood niet ontkomen; wie zal mijne jonge kinderen voeden? wie zal mijn rooddruft winnen, daar ik maar éene hand tot mijn gebruik heb? Na deze klaagreden viel Helena in slaap, toen kwam daar een leeuw en een wolf, namen de kinderen weg en droegen ze in het bosch, daar zij lang vochten om de kinderen; want elk wilde ze beide hebben. Dit zag een hermit, die in het bosch woonde, liep tot de beesten en wilde hun de kinderen ontnemen; toen liep de wolf weg en liet het eene kind liggen; maar de leeuw droeg het andere in een hol. De hermit nam het eene kind en is gegaan daar de leeuw woonde, waar hij wachtte tot dat de leeuw verre van zijn hol was; toen is de hermit in het leeuwenhol gegaan, daar hij het kind nog levende vond en droeg het ook met hem in zijn hermitagie, bij het andere; hij noemde het eene kind Lyon en het andere Erm, omdat hij een armaan zich had gebonden. Aldus heeft de hermit Felix deze kinderen zestien jaren lang gevoed.

Hoe Helena te Nantes in Brittagne kwam te scheep, met lieden die haar om Gods wil scheep namen.

Als Helena ontwaakte, waren hare kinderen weg, waarover zij zeer bitter weende en zeide: helaas! waarom hebben de beesten mij ook niet verslonden, die mijne kinderen opgegeten hebben? want ik weet wel, dat geen mensch ze mij ontnomen heeft. Dus stond zij te klagen en zag niets dan aan de eene zijde wildernissen, en aan den anderen kant wolken en water; ten laatsten zag zij een vloot schepen met kooplieden die zij met luider stemme toeriep, hun biddende om Gods wil, dat zij haar met hen voeren wilden. De kooplieden, medelijden met haar krijgende, zijn nevens het land gevaren en hebben haar ingenomen. Zij vraagden haar

waarom zij zoo droevig was; en zij vertelde hunlieden haar ongeluk; hoe zij hare twee kinderen verloren had; waarover zij medelijden betoonden. Ten laatste zijn ze met het schip te Nantes in Brittagne gekomen, daar zij afscheid nam van de kooplieden, hen zeer dankende, en is zoo in de stad om een aalmoes gaan bidden. Daarna is zij voor een vrouwenhuis gekomen, die de arme lieden herbergde voor de helft dat zij met bidden ophaalden, daar Helena zes jaren bij woonde, maar toen vertrok zij van daar; want het volk van Brittagne waren alle ongeloovigen.

Hoe Koning Hendrik afscheid nam van den Paus en in Engeland kwam, daar zijne moeder hem welkom heette.

Als koning Hendrik te Rome was, deed hij zoo veel, dat hij Rome van de ongeloovigen verlost; en hij versloeg den koning Butor, daar hij het Engelsche wapen won, namelijk: drie luipaarden, die Butor in zijne vanen voerde. Daarna is hij bij den Paus gegaan en nam afscheid. De Paus zeide wel te meenen, dat hij zijne nicht getrouwd had, en begeerde van den koning, dat hij hem daarover schrijven wilde. Koning Hendrik is toen naar Engeland vertrokken en kwam te Bologne; en zond een' bode tot den Hertog van Gloucester, hem zeggende, dat de koning kwam en dat hij hem zeer gebod tot Helena, die hij boven alle ding der wereld lief had. Waarom, zeide de Hertog, heeft hij mij ze doen verbranden met hare twee kinderen, indien hij haar zoo zeer beminde? Toen zeide de bode: O gij valsche verrader! hebt gij de schoonste, edelste en goedertierenste vrouw verbrand, zoo vlied eer de koning kome; want hij al het goed der wereld zoo zeer niet bezint dan haar. De Hertog dit hoorende, verstond wel dat Helena verraden was en werd zeer weenende. Kort daarna kwam de koning te Londen, waar de Hertog hem zeer blijdelijk ontving. De koning vraagde, hoe het met Helena was en Maria zijne nicht?

Toen antwoordde de Hertog: zeer wel. God zij geloofd, zeide de koning, dat Hij mij zoo lang heeft gespaard, dat ik ze nog zien en spreken zal. Toen kwam de oude koningin en heette haar zoon welkom met groote misbaar, dat den koning zeer verwonuerde; hij zeide: moeder zijt niet droevig, wij zijn allen gezond wedergekeerd. De moeder zeide: ach, zoon! ik heb wel reden om droevig te zijn; want de moordenaar van Gloucester heeft verbrand de liefste die ik ter wereld had, dat is Helena met hare twee zonen. Van deze woorden meende de koning te ontzinnen en riep, dat men den Hertog zoude dood slaan; waarover de Hertog vervaard was en zeide: Heer koning! dat ik gedaan heb, hebt gij mij streng bevolen te doen. Toen zeide de koning, gij liegt valsche verrader want gij schreeft mij, dat zij van twee honden bevallen was, dat valschelijk gelogen is, want het twee zonen waren. Zoodra de Hertog van twee honden hoorde spreken, was hij bewust, dat het verraders gedaan hadden, en meende zich te ontschuldigen tegen den koning. Maar de valsche verraderesse sprak toen tot haren zoon: hadt gij Helena zoo lief als gij zegt, gij zoudt wel terstond wrake doen over hem, die haar verbrand heeft met hare kinderen. Toen vraagde de koning den Hertog, hoe hij Helena durfde verbranden. De Hertog antwoordde, dat hij 't hem zelf bevolen had met negen brieven, bezegeld met des konings eigen zegel: hetwelk ik begeer voor het regt te toonen. Toen zeide de koning: kunt gij het voor 't regt toonen, zoo vergeef ik u de misdaad. Toen ging de koning met de heeren op het paleis daar de oude verraderesse ook kwam, vragende haren zoon, waarom hij dengene niet strafte, die zijne vrouw en kinderen had verbrand? Te gelijk kwam er een vreemde bode tot koning Hendrik en zeide: heer koning! mijnheer, de koning Antonius van Konstantinopolen, staat hier buiten en begeert, dat hij in uwe stad mag logeeren, tegen goede betaling. Toen reed hem de koning te gemoet met zijne heere en vraagde hem, wie

hij was en wat hij zocht? Koning Antonius zeide: ik zoek de schoone Helena, mijne dochter. Toen zeide koning Hendrik, ik ben ook bedroefd om eene die Helena heet, die de Hertog van Gloucester verbrand heeft met hare twee zonen, hetwelk hij eerlang zal boeten. Toen koning Antonius dit hoorde, veranderde hem zijn bloed en vraagde, welke vrouw het was, en van welk land. Toen zeide koning Hendrik, dat hij dit niet wist; maar vertelde hem, hoe hij haar gevonden had, dat zij uit haar land gevlugt was, omdat haar vader haar wilde trouwen tot zijne vrouw en hoe hij haar trouwde tegen zijn moeders zin, makende haar koningin van Engeland. Koning Antonius dit hoorende, riep met luide stem: Och! dat zal mij ook het leven kosten. Met deze woorden werd koning Hendrik zeer bedrukt, dat men naauwelijks wist, wie men van hen beiden het eerst troosten zoude, en zijn zoo naar Londen gereden.

Hoe Koning Hendrik raad hield, waar de Hertog zich verontschuldigde.

Zoodra de twee koningen binnen Londen waren, is daar lang raad gehouden met de heeren, waar de hertog van Gloucester de negen boden voorbragt, elk met hunne brieven in de hand, die zij gebragt hadden; want hij had hen allen gevangen gezet, hetwelk wijsheid was. Toen deed de hertog den koning alle de brieven lezen, elk bijzonder toonde hem zijn zegel, hetwelk den koning zeer verwonderde, en deed elk in het bijzonder zweren, de een voor den ander, van waar dat zij de brieven gebragt en wie hun dezelve gegeven had. De bode van Rome zwoer, dat hem de Paus verraden had, zwerende, dat hij het op hem wreken zoude. Men deed daarop de acht andere boden zweren, waarvan zeven valschelijk zwoeren; maar de achtste zeide: heer koning, ik weet niet wat men mij doen zal, hangen of branden; maar om mijne ziel te zuiveren, zal ik de waarheid zeggen. De oude koningin, hooren-

de, dat de bode de waarheid zeggen wilde, naderde toen tot haren zoon zeggende: zoon! mij verwondert zeer, hoe gij zoo lang draalt, om regt te doen over den moordenaar, die Helena heeft doen verbranden. De hertog, dit hoorende, ging voor den koning en zeide: heer koning! toen gij uit uwe staten trokt, steldet gij alle uwe landen onder mijne magt, die ik nog in handen heb, want ge hebt ze nog niet teruggenomen; dus sla ik mijne hand aan deze vrouw, (als een die dat wel doen mag) en zal haar gevangen houden, tot ik weet, wie deze verraderij gepleegd heeft. Dus werd de oude koningin gevangen en in eene kamer gesloten. Toen zwoer de bode, dat hem de oude koningin den brief gegeven en dat hij denzelve van Doeveren gebragt had, niet wetende, dat er eenige verraderij in besloten was. Koning Antonius begeerde hierop, dat deze en de bode van Rome vrij zouden zijn van den dood, omdat zij de waarheid gezegd hadden; maar dat men de anderen eenen kwaden dood zoude doen lijden, dat hem door den Raad werd toegestaan. Toen begeerde koning Antonius van koning Hendrik, dat hij eens alleen met de oude koningin mogt spreken, dat hem koning Hendrik toeliet, en deed hem bij haar geleiden door den Hertog van Gloucester. Als koning Antonius bij haar kwam, zeide hij: weet vrouw! dat ik naar mijn land trekken wil, belijft het u, ik zal u met mij voeren en maken u koningin van Konstantinopolen; want ik bemin u boven alle vrouwen, daarom bid ik u, dat gij mij zegt, of gij met mij trekken wilt of niet? Als de oude koningin dit hoorde, zeide zij: heer koning! belijft het u mij te trouwen, ik beloof u, ik zal mijn zoon eer vier maanden voorbij zijn heimelijk doen sterven, en maken u koning van Engeland. Van deze woorden verschrikte de koning; maar hij hield zich of hij daarover blijde was. Als zij nu eenen geruimen tijd met elkanderen gesproken hadden, vraagde zij koning Antonius of hij haar zijnen riem wilde geven voor den haren, dat de koning

terstond deed, en zij gaf hem haren riem weder met de beurs; dan zij werd weldra peinzende om het zegel dat daarin was; zij bad koning Antonius, dat hij haar de beurs wilde wedergeven, hetwelk hij weigerde; maar hij liep uit de kamer met de beurs en sloot haar daarin; daarna deed hij de beurs open, daar hij het nagemaakte zegel in vond, dat zij had laten namaken. Koning Antonius vervoegde zich aanstonds tot koning Hendrik, en liet hem het zegel zien, die hij in zijn moeders beurs gevonden had, daar hij zich zeer over verwonderde, en vraagde den hertog, waar dat Helena's zegel was; en deze antwoordde: ik heb haar zegel. Hoe mag dit zijn, zeide koning, ik deed maar drie zegels maken als ik van hier vertrok en nu vind ik vier? Certijn, zeide koning Antonius, zoo moet uw moeders zegel valsch zijn, dat ik in haar beurs gevonden heb, daarom laat zij hier komen en doet haar vragen, hoe zij aan dat zegel gekomen is, hetwelk ook zoo gedaan werd. Als zij nu voor den koning kwam, deed koning Hendrik de valsche boden halen, en zeide tot zijne moeder, dat zij haar allen bereiden zouden, alzo zij sterven moesten, en aan een staak verbrand zouden worden. Als de oude koningin hoorde, dat zij moest sterven, zoo biechtte zij openbaarlijk voor alle de raadsheeren en zeide, hoe zij het zegel had doen namaken en den goudsmid vermoord en hoe zij acht brieven had laten schrijven en den kapelaan ook vermoord, en zoo al de verraderij die zij gedaan had. Daarna werd zij verwezen en verbrand met de valsche boden. Nadat de oude koningin verbrand was, zoo is de hertog van Gloucester tot de twee koningen gegaan en zeide, hoe dat Helena met hare twee kinderen nog leefde; maar hij wist niet waar; want hij haar alleen in een bootje op zee had doen vlieden, en dat Maria, zijne nicht, vrijwillig voor haar verbrand was, om haar van den dood te verlossen. Als dit de twee koningen hoorden, zwoeren zij, nimmer van elkander te scheiden, voor zij Helena hadden gevonden.

Koning Hendrik beveelde op nieuw het land in handen van den Hertog, en is zoo met Antonius vertrokken.

Hoe de kinderen van Helena van den hermit scheidden en te Beijeren kwamen.

Op een tijd als deze twee kinderen 16 jaren bij den hermit gewoond hadden, zoo ging hij met hen wandelen in 't bosch en zeide: kinderen! dáár is de plaats, waar ik u beide vond, en u den beesten ontnam en van den dood verlost. De kinderen zeide: zijt gij onze vader niet? Neen ik, in waarheid, zeide de hermit; het is nu 16 jaren, dat ik hier de beesten van u joeg en heb u van dien tijd opgevoed als mijne kinderen. Toen zeiden de kinderen: wijl gij onze vader niet zijt, zoo willen wij gaan van land tot land tot dat wij onzen vader gevonden hebben; en zijn alzo van den hermit gescheiden, waarover hij zeer droevig was. Als zij een wijl door het bosch gegaan waren, kwamen zij aan den oever van de zee, daar zij een schip vonden, waar zij zoo lang baden, dat zij in het schip kwamen, waarop de schipper hun vraagde, wie zij waren en van waar zij kwamen. Zij antwoordden: wij weten niet van waar wij zijn, noch wie onze vader of moeder is. Wij hebben 16 jaren in 't bosch gewoond bij eenen hermit, Felix geheeten. De schipper kleede deze twee jongelingen properlijk en gaf hun teergeld in hunnen buidel. Zij namen afscheid van den schipper, hem hartelijk dankende voor de groote deugd, die hij hun bewezen had. Zij zijn toen gekomen in Alwante Baniër, daar zij voor den koning kwamen, die hen terstond noodigede, en hun deed te eten brengen. Lijon at zoo veel dat het allen verwonderde, al het vleesch en een geheele kapoen: maar Erm at niets dan brood en wortelen, die hij had medegebragt, waarom de koningin Erm vraagde, waar hij bij leefde. Hij zeide: ik heb in 16 jaren niet anders gegeten dan brood en wortelen, bij eenen

hermit, die ons opgevoed heeft. Hij vertelde daar alle hunne bekende voorvallen, dat de koningin zeer verwonderde, die hen bij haar hield. Zoo geviel het, dat de stad belegerd werd van de vijanden, en de arme lieden hadden groot gebrek. Lijon, dit merkende, gaf hun vele spijsen, zonder der koningins weten. Zoo gebeurde het opeenen tijd, dat de koningin vele heeren genoodigd had, en Lijon gaf alle de spijsen aan de armen. Dit zag een hoveling, die dat benijdde, kwam tot de koningin en zeide, dat alle spijsen den armen gegeven waren om haar oneer aan te doen, en dat de stad in gebrek van provisie zoude komen. Toen werd de koningin gram en deed hun beide uit de stad bannen. Als zij weg waren, kwam daar een uit de keuken loopen en zeide: vrouw! alle de potten en speten zijn vol. Toen werd zij droevig, dat zij hen had doen bannen. Zij kwamen voor de stad in het leger, bij den hertog van Gloucester, die hun vraagde, van waar zij kwamen. Zij zeiden: wij zijn uit de stad gebannen, omdat wij den armen lieden te veel gegeven hebben. De hertog vraagde den eenen jongeling, wat hij in dat korfje had, dat aan zijn hals hing. Toen antwoordde hij, dat er een arm in lag, maar dat hij niet wist, hoe hij daar aangekomen was. Toen dacht de hertog op de schoone Helena, die hij haar arm had doen afslaan. De Hertog bad aan de jongelingen, dat zij bij hem blijven wilden, hetwelk zij deden. De vrede werd gemaakt tusschen den hertog en de koningin, zoodat zij den hertog trouwde en hij voerde haar met hem naar Engeland. Als nu de koningin een wijle tijds in Engeland, geweest had, zoo verliefde zij op den jongeling Lijon, en deed hem op een tijd in hare kamer komen en zeide, dat zij hem meer begunstigd had dan eenig man ter wereld, dus zij hem nu hebben wilde tot een boele. Lijon toonde, of hij haar ook lief had, doch geveinsdelijk; maar hij en zijn broeder namen in stilte afscheid van den hertog, en vertrokken bij nacht uit Londen.

naar Bologne, dat toen belegerd was door den Graaf van Vlaanderen. Als zij nu binnen Belogne, kwamen, gingen zij tot den overste, baden hem om harnas en paarden, dat hen de overste toestond. Hierop trokken zij zoo dapper tegen den vijand, dat Lijon den Graaf van Vlaanderen versloeg, en zij verlostten de stad van de ongeloovigen, waarvoor de overste en de burgerij hen zeer bedankten en baden hun, dat zij in de stad wilden blijven; maar zij antwoordden: neen; zij wilden hunnen vader zoeken. Toen gaf de overste hun eene groote som geld; dus zij hem zeer bedankten, en gingen van daar scheep; zij kwamen in Normandiën, daar zij al hun geld om Gods wil gaven, zoodat geen van beide iets overig behield. Als zij nu al hun geld den armen gegeven hadden, zoo kwam onze Heer tot hen in de gedaante van een arm man en bad hun om een aalmoes. Toen zeide Lijon: wij hebben niet te geven, het is alles weg. Toen zeide onze Heer: helaas! zult gij mij dan niets geven, die zoo arm is en zoo onmagtig, wilt gij u over mij toch ontfermen, om den wil onzes Heeren. Als nu Lijon deze arme man dus hoorde klagen, sneed hij een stuk van zijn mantel en gaf dat den armen man, dien zij daarop terstond verloren, waarover zij zeer verwonderd waren

Hoe deze twee jongelingen te Amiens kwamen, daar zij Christenen werden.

Hierna kwamen zij in de stad Amiens, daar ten dien tijde de Bisschop van Tours was; zij gingen in het hof van den Bisschop en baden hem, dat hij hen lieden Christen wilde maken. De Bisschop vraagde hun, van waar zij waren. Toen vertelden zij al hun wedervaren; daarop werden zij gedoopt, en Erm werd Brixius, en Lijon Martijn genaamd. De Bisschop van Tours hield hen bij hem en maakte Martijn zijn bottelier en Brixius zijn klerk. Martijn gaf veel aan de armen.

Als Helena omtrent 16 jaren te Nantes, in Brittagne, in groote armoede gewoond had,

levende van aalmoezen, zoo reisde zij naar Tours, daar zij alle dagen van haren zoon Martijn, om Gods wil had, maar zij kenden elkander niet, en telkens als hij haar zag veranderde hem zijn bloed, als ook zijn broeder, dat hun zeer verwonderde.

Hoe Koning Antonius en Amaris te Tours kwamen, daar Koning Hendrik zijne twee zonen vond.

Na veel strijden, die de drie koningen hadden gehad, kwamen zij te Tours; Helena alom zoekende, en als zij voor Tours waren zonden zij boden naar den Bisschop, of zij daar binnen logeeren mogten, dat de Bisschop hun gaarne toestond, bij aldien zij de gewapende mannen buiten de stad wilden laten, hij zoude hen aldaar van het noodige laten verzorgen. Toen zat de Bisschop op met zijne heeren, en reed de koningin te gemoet tot buiten de stad, daar zij elkander groote eer aandeeden. Zij hadden onderling vele woorden, zoodat Koning Hendrik zijn ongeval verhaalde, en hoe dat hij zijne vrouw en kinderen zocht. Als zij dus spraken; zag koning Hendrik de twee jongelingen voor den Bisschop rijden en hij vraagde, van waar die waren. Toen zeide de Bisschop uit een land der ongeloovigen, en dat hij hen lieden zelf tot Christen gemaakt en hen gedoopt had. Toen alle de heeren in het hof van den Bisschop kwamen, stonden daar vele arme lieden om aalmoezen van de heeren te hebben, onder dewelke Helena ook was, zeer bedroefd zijnde, toen zij haren man en haren vader zag; maar hare kinderen kende zij niet en zeide in haar zelve: helaas! wat moet ik u doen om deze twee koningen te ontgaan, die mij zoeken, om mij pijnlijk te dooden, hetwelk ik nooit aan hen verdiend heb? Zij ging weg zorgde dat men haar mogt kennen. Als nu de heeren afgetreden waren, zoo is Martijn in de keuken gegaan en nam alle de spijzen om aan den armen rond te deelen, dat sommige van den hove zeer verwonderde, en

gingen tot den Bisschop, zeggende: mijnheer! gij zult dezen dag beschaamd zijn, door toedoen van Martijn, uwen hofmeester; want hij heeft den rabauwen gegeven alle de spijzen die gij voor uw persoon en deze heeren hebt doen bereiden. Toen riep de Bisschop Martijn en vroeg hem, of men den rabauwen van de straat het beste geven moest, eer dat men den heeren daar afgedaan had? Ja, mijnheer antwoordde Martijn, men behoort onzen Heer te dienen vóór iemand anders en niet als gij of een ander daar het beste voor u afgenomen hebt, alsdan behoort men het den armen niet te geven; want had gij dat zelf opgegeten, gij hadt het den armen niet kunnen geven; daarom is het God meest aangenaam, dat men eerst geeft, eer men zijn genoegden daar afgenomen heeft. De Bisschop dit hoorende, wist niet wat te zeggen. Terwijl Martijn bij den Bisschop stond, kwam daar een van de koks binnen en zeide: Heere! doe de Prinsen zitten, als 't u belieft; want de keuken is zoo vol van allerlei spijzen, dat men er geen genoegzame plaats voor heeft. De bisschop dit hoorende, werd nog meer verwonderd en zeide: wel Martijn! gij dient mij; maar ik behoorde u wel te dienen. Hierop gebod de bisschop in zijn hof, dat men Martijn zoude laten doen wat hij wilde. De heeren gingen toen allen aan tafel zitten; ze waren zeer wel gediend van Martijn en Brixius; doch koning Hendrik hield altijd het oog op hen gevestigd en werd eindelijk opmerkzaam op het korfje, dat Brixius aan zijne hals droeg. De koning vraagde, wat hij in dat korfje had. Brixius zeide: het is u niet noodig te weten; belg u niet. Koning Hendrik, de Bisschop en de andere heeren verzochten hem, dat hij het den koning zou laten zien, hetwelk hij deed; maar zij moesten hem geloven, dat weder te geven, hetwelk de koning hem beloofde. Brixius nam de hand uit het korfje, liet dezelve den koning zien, die terstond den ring herkende en riep met groote verbaasheid: O! dit is de hand van mijn uitverkoren lief en vrouw Helena

en van uw dochter, heer koning Antonius! Toen liep koning Hendrik tot de jongelingen en vatte hen in zijne armen, roepende met luide stem: welkom! O mijne lieve zonen! Martijn en Brixius waren zeer verblijd, dat zij hunnen vader gevonden hadden; maar zij waren zeer bedroefd, omdat zij niet wisten, waar hunne moeder was. Koning Antonius was ook verblijd, dat hij zijner dochters kinderen zag, maar zij bedrukt, dat men haar niet kon vinden. Als nu de maaltijd gehouden was, bad Brixius zijnen vader, dat hij hem zeggen wilde, van waar hij deze hand kende, en van wien dezelve was. Koning Hendrik antwoordde: het is uwe moeders hand; en hij vertelde hem al hetgeen dat er geschied was. Brixius werd hierover zeer bedroefd en wilde zich wreken op den hertog van Gloucester; doch zij zeiden hem allen, dat de hertog geen schuld daaraan had, waarop hij te vreden moest zijn. Koning Hendrik gaf hem eenen brief aan den hertog van Gloucester en zond hem naar Engeland, gevende hem drie zilveren zegels die hij den hertog geven zoude, om daarvan een kruis te maken, om God en de kerk daarmee te eeren. Het eene was des konings, het andere Helena's en het derde het nage maakte zegel. Als de bisschop hoorde, dat deze jongelingen van hem zouden scheiden, zeide hij: Mijne heeren koningen! gij lieden wilt nu naar het heilige land reizen, dat deze jongelingen zeer zwaar vallen zal; derhalve laat hen hier blijven. Zoo gij onverhoopt op dezen weg in nood kwaamt, zal ik met hen en mijn volk u bijstand doen; hetwelk de beide koningin den bisschop toestonden, daar hij zeer verblijd over was. Daarna namen alle de heeren afscheid van den bisschop, hem hartelijk dankende voor zijn goed onthaal. Als zij allen vertrokken waren, nam Brixius afscheid van den bisschop en zijnen broeder, en is naar Engeland vertrokken; maar Brixius liet de bisschop zijne moeders hand bewaren. Als Brixius in Engeland gekomen was, zoo kwam hij in het

paleis, daar hij den hertog van Gloucester vond, dien hij den brief gaf, dien zijn vader hem gegeven had. Deze riep met luide stem: mijne heeren! ziet hier uwen gerechtigden heere, koning Hendriks zoon! Toen greep hij hem in zijne armen en bad hem, om vergiffenis van hetgeen, dat hij hem en zijne moeder gedaan had, hetwelk Brixius hem zeer gaarne vergaf en gaf hem ook de drie zegels, die hij van zijne vader ontvangen had, dat hij daarvan een kruis zou doen maken. Terstond liet de hertog een goudsmid halen; maar het zegel, dat de oude koningin had doen namaken, wilde niet smelten waarover zij zeer verwonderd waren. Men maakte het kruis dan van de twee echte zegels, welk kruis zoo groot werd, of daar drie zegels hadden geweest en deden namaals groote mirakels. Als Brixius eene wijf in Engeland had geweest, wilde de hertog van Gloucester hem het land overgeven; maar Brixius wilde het niet ontvangen; want hij begeerde zeer om weder naar zijnen broeder, te Tours, te keeren. De hertog wilde met hem trekken, om zijnen broeder ook te zien. Dáár komende, liet Brixius hem de hand zijner moeder zien, welke de hertog wel kende, dewijl zij nog zoo versch was of ze eerst was afgeslagen. Als de hertog van Gloucester eene wijf te Tours had geweest, nam hij afscheid van den bisschop en van de twee broeders en is weder naar Engeland vertrokken, zonder dat hem iets is wedervaren, waardig om te schrijven.

Helena reist van Tours naar Rome.

Als de schoone Helena eenen geruimen tijd te Tours gewoond had, hoorde zij zeggen, dat koning Antonius van Konstantinopolen, haar vader, en koning Hendrik van Engeland haar man, van de Turken verslagen waren en dat hunne lichamen te Rome waren gebragt. Toen Reide zij terstond naar Rome; maar als zij te Lombardijen kwam, werd zij ziek en ging in de stad van Grassis in het gasthuis, daar christen vrouwen en jonkvrou-

wen woonden op tribuut. Als Helena eenigen tijd in het gasthuis gelegen had, werd zij wederom gezond bij de gratie Gods en de groote naarstigheit en hulpmiddelen, die de opperste van het gasthuis haar toediende, die ook eene koningin was en die Plaisante heette. Zij vertelde elkander dikwijls hare ongevallen.

Hoe Helena in het paleis van den Paus kwam en daar den Paus sprak.

Daarna is Helena al heimelijk uit Grassis gegaan, zonder Plaisante's weten, om den koning van Graissis, die haar wilde forceeren, en is naar Rome gegaan voor des Pauzen paleis, daar de Paus kwam wandelen. Als Helena den Paus, haren oom, zag, viel zij op hare knieën en bad om een aalmoes. De Paus, ziende dat zij maar eene hand had, zoo werd hij op Helena denkende: hij riep haar tot zich en vraagde haar heimelijk, van waar dat zij was, en hoe zij hare eene hand had verloren. Toen zeide Helena: Heere! ik ben van Tours in Loreijnen gereisd en heb mijne hand verloren onder de roovers, die mij verkrachten wilden tegen mijnen wil, zij wilden mij dooden en sloegen mij de hand af alzoó gij ziet. Toen riep ik zoo luid, dat mij de landlieden te hulpe kwamen en verlostten mij van den dood. Toen vroeg de Paus haar, of zij nooit had gehoord van eene vrouw, die Helena van Konstantinopolen genaamd was, die ook maar eene hand had. Zij zeide: ja heere! zij heeft te Tours tien jaren gewoond in mijner moeders huis, maar zij is van daar vertrokken, omdat zij haren man en vader zag, die haar zochten te verbranden, dat zij nooit verdiend had, zeide zij mij. De Paus zeide: dochter! ter liefde van mijne nicht, daar ik naar vraag, zal ik u in mijn paleis onderhouden gedurende mijn gansche leven. Heere! zeide Helena, ik begeer anders niet van u, dan onder de trappen van uw paleis te wonen en van de stukken brood, die van uwe tafel overschieten, te mogen eten. Doch-

ter, zeide de Paus, al wat gij begeert, zal u geschieden. Helena nam een weinig stroo en droeg het onder de trappen van 't paleis. Als de paus op- en afging, sprak hij met haar; want hij dacht dat het eene devote persone was; maar helaas! had hij haar gekend, hij zoude haar alle eer bewezen hebben.

Hoe Martijn te Tours van de trappen viel.

Martijn, die een van Helena's kinderen was, een zeer deugdzaam jongeling, ging des nachts met den bisschop ter mette, zoo gebeurde het op een tijd, als Martijn de trappen met haast zoude afgaan, zoo had de vijand, die alle deugd benijdt, erwten op de trappen gelegd. Als Martijn afgaan zoude, viel hij van boven neder, zoodat hij langen tijd lag zonder spreken; als hij bijgekomen was, zeide hij: O Heere Jezu! ik dank u dat gij mij dit verleend hebt in uwe dienst. Hij ging de trappen weder op, en begaf zich te bed, zeggende: ik dank u, o Heere! dat gij mij wat tegenspoed toezendt, want het is eene kleine pijn, tegen die pijn, die gij voor mij geleden hebt. Zoo geraakte hij in slaap; hem dacht, dat St. Annes met een zilveren zalfbus voor zijn bed kwam. Maria Magdalena en de moeder Gods, die de zalfbus opende, en hem daarmede bestreek, en werd zoo terstond genezen; toen greep hij de zalfbus in zijne hand. Onze lieve vrouwe vraagde hem, waarom hij dat deed? Hij zeide: om deze zalf bij de hand te hebben, zoo ik mij weder mogt kwetsen. De vrouwen werden lagchende en gingen weg. Martijn ontwaakte en vond de bus in zijne hand.

Hoe koning Antonius en koning Hendrik de stad Rome van de ongeloovigen verlostten.

Als de beide koningen van Engeland en Konstantinopolen langen tijd naar Helenagezocht hadden, en vele zware strijden gevoerd, vele steden tot christenen gemaakt, en de stad Jeruzalem en Iscolen gewonnen hadden

daar zij nog in dat land aanwezig waren; in dezen tijd kwam koning Hurtam van Grassis en belegerde Rome. De paus schreef om bijstand aan de christen koningen en berigtte hun, dat hij eene vrouw aan zijn hof had, die bij Helena had gewoond. Als de beide koningen dit hoorden, waren zij zeer verblijd, braken hun heir op en gingen te scheep naar Rome. Als zij in zee kwamen, vonden zij den Admiraal van Palerne, den broeder van koning Hurtam, om hem te hulpe te komen, dewelke, door de beide koningen, met al zijne krijgsmagt, overwonnen werd. De koning Amaris sprong in het schip en versloeg den admiraal van Palerne, bond hem op een paard als een kalf, en zond hem tot den koning Hurtam, zijnen broeder, die hierover zeer droevig was. De koningen kwamen te lande met hun volk, en sloegen vreeselijk in des konings Hurtams leger, zoodat zij de Turken totaal vernielden, de koning Hurtam heimelijk wegvlood als een dolle hond, zijne goden vervloekende, dat zij hem niet geholpen hadden in zijnen nood. Als de strijd ten einde was, kwamen zij met den paus binnen Rome. De koningen hadden groot verlangen, om de vrouw te zien, daar de paus hunlieden over geschreven had. Maar als Helena vernam, dat haar man en vader binnen Rome gekomen waren, zoo vertrok zij van Rome naar Grassis, daar zij bleef wonen, bij Plaisante. tot dat Grassis belegerd werd. Maar eer zij uit Rome ging, schreef zij dezen navolgenden brief:

Ik Helena, die acht jaren gewoond heb onder de trappen van den paus, mijn oom, gebied mij zeer tot Antonius, koning van Konstantinopolen, mijn vader, en den koning Hendrik van Engeland, mijn man, die mij alom zoeken om te doen sterven, hetwelk ik nooit aan hen verdiend heb: maar gij zult mij lang zoeken, eer gij mij vinden zult.

Zij sloot den brief toe en legde hem onder een steen, in haar huisje, onder de trappen en zij ging van daar. Als nu de koningen binnen Rome gekomen waren, zoo geleide

de paus hen bij de trappen, daar Helena plag te wonen, maar zij vonden haar niet, waarover de paus zeer verwonderd was; hij deed een van de knechten onder de trappen gaan, om te zien, of zij ook in een hoek zat te slapen; deze stiet den steep uit den weg, daar de brief onder lag, die hij den paus gaf; maar hij kon den brief niet open doen, zoo gaf hij dien koning Antonius, die kon hem ook niet open doen, en gaf hem aan koning Hendrik van Engeland, die hem open deed en las den brief, dat zij het allen hoorden. Als paus Clement verstond, dat zijne nicht Helena acht jaren daar gewoond had, zonder haar te laten kennen, werd hij zeer bedroefd, gelijk ook de beide koningen. Als zij daaromtrent drie weken gerust hadden, zoo wilden zij afscheid nemen van den paus; maar hij bad hun, dat zij nog eerst den koning Hurtam bedwingen wilden; want hij zoude mij, zeide de paus, voorzeker alle dagen kwellen en ontrusten, hetwelk zij deden, en gingen de stad Grassis belegeren, van waar Helena al vertrokken was, als zij hoorde, dat de koningen daarvoor zouden komen. Als de koning Hurtam zijne stad met gewapende mannen omringd zag, trok hij uit met een zeer groot leger en bevocht de christenen op eene vreeselijke wijze; maar de christenen behielden het veld, en versloegen vele turken, en de koning Hurtam vloed weder in de stad, daar hem de koning Amaris zoo vreeselijk volgde, dat hij met de turken in de stad kwam, daar hij gevangen werd. De christenen bestormden vreeselijk de stad, om Amaris te helpen en hem te ontzetten, maar zij konden niet, dewijl de muur zeer hoog en sterk was, zoodat zij wederom in hunne tenten moesten keeren. De turken bragen Amaris voor hunnen koning Hurtam, welke hem vraagde, wie hij was. Hij antwoordde: men noemt mij Amaris van Schotland. Zoo, zijt gij degeen, zeide Hurtam, die mijn broeder den Admiraal van Palermo versloeg, en die Jeruzalem overwon? Ja ik, zeide Amaris, ik was de eerste binnen Jeruzalem, en de eerste die in uw broeders schip sprong en hem den doodslag gaf, en ik ben ook de eerste die in de stad is gekomen, en zou u hetzelfde gedaan hebben, had ik in tijds bijstand gehad. Over dit stoutmoedig spreken werd de koning Hurtam bijkans verwoed, en zeide tot zijn volk: werpt dezen toovenaar in de gevangenis; want hij moet sterven, eer hij eten of drinken zal. De volgenden dag werd Amaris wederom voor den koning Hurtam gebracht, die tot hem zeide: gij zijt de vroomste christen die Mahomed op de aarde heeft geschapen, daarom zal ik u vergeven mijns broeders dood, zoo gij uwen God verloochenen en in de mijnen gelooven wilt. Meent gij, zeide Amaris, dat ik mijnen God, die mij met zijn dierbaar bloed gekocht heeft, verloochenen zal, en aan uwe valsche goden gelooven, die kracht noch magt hebben? Hurtam dit hoorende, gebood een kruis te maken, om Amaris daar aan te doen sterven. Toen Amaris hoorde dat hij sterven moest, zoo sloeg hij zijne oogen ten hemel en zeide: Heere Jezus Christus! ik bid U, wil U over mijne ziel ontfermen en bijstaan in den uitersten nood, en laat mij volstandig blijven in het waar geloof, dat ik toch in de eeuwigheid niet van u scheid. Toen deed Hurtam koning Amaris naakt ontkleeden en aan het kruis nagelen. Als Amaris nu aan het kruis hing, riep hij Jezus aan en zeide: Heere Jezu Christi! geloofd en gedankt moet gij zijn, dat gij mij na dezen dood uw rijk zult geven, alzoo ik hoop door uwe ontferming en genade. Maar ik ben niet waardig, dat ik aan het kruis sterven zal zoo als gij deet. Toen zeide Hurtam: in spijt van uwen God zoo zult gij sterven. Toen zag Amaris op Hurtam en zeide: mijn God en Heere, gij moet dien ongeloovigen hond venmaledeijen. Toen toonde God zijne kracht, en Hurtam de koning viel dood achterover en zijn ligchaam stooft weg gelijk stof voor den wind, waarover de turken zeer verwonderd waren. Dit zag een van des konings Hurtams neven, die

een lans in zijne hand had en zeide: deze hond betoovert ons allen, ik zal hem met deze het harte doorsteken, zoo zal hij zijne tooverijen wel vergeten, en stak zoo Amaris in zijn harte. Als hij de speer uit de zijde toog, sprong Amaris zijn bloed op hem en op meer dan 30 turken, die allen razend werden en langs de straten liepen als verwoede honden. Dit de andere turken ziende, sloegen ze allen dood. Daarna wierpen zij het kruis ter aarde en sleepten Amaris doode ligchaam langs de straten, tot in de straten daar de kerstenen woonden, daar lieten zij het liggen. Daarna doodden zij alle de kerstenen, zonder onderscheid, tot de jonkvrouw van het gasthuis toe. Doch de kerstenen bestormden toen de stad van Grassis, zoodat zij dezelve innamen en sloegen alle de turken dood; maar die kerstenen wilden worden lieten zij leven. De koningen Antonius en Hendrik zochten alom naar den Koning Amaris; maar helaas! hij was dood, zoo hun een bekeerde turk berigtte, waarover zij allen zeer bedroefd waren. De bekeerde turk bragt hen op de plaats daar het doode ligchaam lag, dat zij met hunne tranen besproeiden. Daarna deden zij hem met groote eer en pracht begraven in het gasthuis, waar Plaisante voogdesse was. De koning vroeg haar, of zij niet van Helena wist. Zij antwoordde: Helena heeft weleer hier eenigen tijd gewoond, is van hier naar Rome vertrokken, daar heeft zij 8 jaren doorgebracht, en nu was zij wedergekomen; maar als zij hoorde, dat de stad zou belegerd worden, is zij wederom vertrokken; maar ik weet niet waar heen. De koningen waren zeer bedroefd dat zij Helena niet konden vinden. Plaisante vertelde den koningen de maledictie, die over koning Hartum geschied was en over meer anderen die koning Amaris gedood hadden. De beide koningen verklaarden Amaris voor een Martelaar en wilden ter zijner eer eene kerk maken. Als zij des anderen daags beginnen zouden, was de kerk volmaakt. Amaris was gezeten in 't midden van het hooge altaar.

Zij dankten God en maakten een zilveren kasse, daar zij het ligchaam in legden, vervolgens gaven zij aan Plaisante het koninkrijk.

Hoe deze koningen voor de stad Sluis kwamen, die zij wonnen en belegerden de stad Brugge.

Nadat de kersten koningen zeven weken in de stad van Grassis hadden geweest, namen zij oorlof van Plaisante gingen te scheep en zeilden naar Sluis, welke stad zij bemagtigden en sloegen dood alles wat niet kersten wilde worden. Zij trokken ook voor Brugge, daar zij een beleg maakten. Maar koning Mordian kwam met zulk eene groote magt de kerstenen bevechten, dat Koning Hendrik gevangen binnen Brugge gebracht werd. Hierover was koning Antonius zeer droevig; hij zond boden aan den bisschop van Tours, hem berigtende, dat koning Hendrik gevangen was. Als de bisschop dit hoorde, vergaderde hij vijftien duizend gewapende mannen en kwam terstond te Brugge. Hij voerde met zich Martijn en Brixius, koning Hendriks zonen. Als zij voor Brugge kwamen, werden zij zeer feestelijk ontvangen van koning Antonius, en als zij een luttel tijds gerust hadden, bestormden zij de stad Brugge; maar konden dezelve niet bemagtigen, alzoo die te sterk was. Als koning Hendrik dus gevangen lag in den kerker, kwam de Engel Gods tot hem en zeide: Hendrik zijt wel te moede, de bisschop van Tours is gekomen met uwe twee zonen, om koning Antonius te helpen, en zij zullen u verlossen ook zult gij Helena, uwe vrouw, vinden in de stad Tours; maar gij zult nogtans vele bezwaren lijden van de ongeloovigen. Daarop is de Engel van hem gescheiden en koning Hendrik was zeer verheugd. Den volgenden dag bereidden zich de kerstenen en bestormden de stad Brugge, die zij bemagtigden en versloegen al de turken, die zich niet bekeerden wilden. De koning Mordian werd kerstenen liet terstond koning Hendrik uit de gevan

genis. Koning Mordian werd Moriant genaamd; en Moriant reisde van daar met alle de kerstenen tot voor het kasteel, daar de reus woonde, en in 't andere de reus zijn broeder, die onder de aarde eene groote caverne en gangen had, waardoor men van 't eene kasteel in 't andere kon gaan, welke kasteelen de koning Moriant bemagtigde en versloeg de reuzen; doch de een werd kerstenen. De kerstenen prins gaven koning Moriant de kasteelen en maakten hem heer van den lande; zij reisden weder met Moriant naar Brugge, daar zij eene wijf bleven.

Hoe de kerstenen prinsen Schotland wonnen en kerstenen maakten.

Als de kerstenen prinsen eenigen tijd te Brugge gerust hadden, namen zij oorlof van den koning Moriant, gingen te scheep en kwamen in Schotland, waar koning Amaris zijn broeder heerschte, genaamd Gamans, die een ongeloovige turk was en eene zuster had, Ludinne geheetten, die gaarne kerstenen wilde worden en het haren broeder niet durfde openbaren. De kerstenen sloegen hunne tenten voor de stad Nerbonne, daar de koning Gamans zijn hof hield. Als de koning het leger voor de stad zag, bereidde hij zich ten oorlog en trok met eene groote menigte gewapende mannen de stad uit, en sloeg zoo vreeslijk onder de kerstenen, dat van beide zijden veel volk verslagen werd. Brixius sloeg koning Gamans de eene hand af en zoude hem verslagen hebben, indien niet een groote menigte turken hem ontzet hadden. Brixius en zijn peter de bisschop van Tours werden gevangen. Koning Antonius dit ziende, wilde hen ontzetten: maar helaas! hij kwam zoo diep onder de turken, dat hij ook gevangen werd. Koning Hendrik en Martijn waren hierover zeer aangedaan, doch moesten zich tevreden stellen, in de hoop van verlossing. Als de koning Gamans zijne wonden had verbonden en in zijn paleis gekomen was, zoo deed hij terstond voor zich

komen den koning Antonius, den bisschop van Tours en Brixius; zwerende, dat hij zich op hen zoude wreken en hen alle drie een kwaden dood doen sterven, omdat Brixius hem zijne hand had afgeslagen. Zijne zuster Ludinne, dit hoorende, zeide: lieve broeder! dood deze katijvige kerstenen niet; ik zoude u raden, dat gij hen gevangen houdt, of het ook mogt gebeuren, dat gij of iemand van uwe heeren gevangen wierdt, zoo mogt gij die daarmede lossen, zonder eenig geld of goed daarvoor te geven; maar indien gij hen doodt en heden of morgen door uwe vijanden gevangen wordt, zoo zullen ze u ook doen sterven. Daarom bedenkt wel wat u te doen staat, eer gij hen doet sterven. Dezen raad dacht de koning Gamans zeer goed te zijn; hij bedankte zijne zuster zeer, zeggende: ik bid u, dat gij deze kerstenen in de gevangenis doet zetten, en dat gij de sleutels daarvan zelve bewaart, want zij zijn u veiliger dan iemand anders toevertrouwd. Zoo heeft Ludinne de kerstenen in de gevangenis gesloten en behield de sleutels.

Hoe de schoone Ludinne den kerstenen prins de stad in handen leverde in den nacht.

Toen de kerstenen prinsen in de gevangenis waren, zoo ging Ludinne met den koning haren broeder, eten en toonde hem een blij gelaat. Als de maaltijd gehouden was, ging haar broeder slapen; zij maakte de meening of zij ook ging slapen, maar zij ging naar den kerker, dien zij ontsloot en zeide: ik bid u heeren, dat gij mij wilt zeggen de manieren van uwe wet; want ik moet uwen God beminnen naar mijne wet. Dit hoorde de bisschop, predikte haar een schoon sermoen van onzen lieven Heer en het kerstenen geloof, daar zij groot genoegen in vond. Mijne heeren! zeide zij, uwe wet en geloof behaagt mij wel, daarom wil ik een van u allen, dien ik belieft, tot eenen man kiezen, om dien te trouwen. De bisschop zeide, ik trouwde u, zoo ik geen pries-

ter was. Koning Antonius zeide; ik ben ook nog te huwelijken; maar mijn bol is grijs. Toen zeide Ludinne: mijne heeren is deze jongeling gehuwd? Hij is degeen, die mij het meest behaagt, ik begeer hem te trouwen, en ik ben degeen, die u aller leven behouden kan. Hierop veranderde Brixius in zijn aangezicht en zeide tot koning Antonius en den bisschop, wat hun liefde dat zoude hij doen. Toen zeide koning Antonius: zoo begeer ik, dat gij haar ten huwelijk neemt, en ik zal u het koninkrijk van Konstantinopolen na mijnen dood overgeven. Over deze woorden werd Brixius zeer verblijd: hierop verloofden zich te twee gelieven voor den bisschop, dat zij elkanderen trouwen zouden. Nu geleidde Ludinne al de kerstenen prinsen in haar kamer, daar zij te zamen goede sier maakten met eten en drinken. Na den maaltijd geleidde Ludinne deze drie prinsen in haar broeders wapenkamer, daar zij hen wel wapende; van daar in haar broeders stal, daar zaten zij elk op een van de beste paarden, zij reden met Ludinne naar de poort, daar zij de wachters en de poortier slapende vonden, die zij allen doodden, toen namen zij de sleutels en ontsloten de poort. Brixius reed terstond met de schoone Ludinne in zijn vaders tent en vraagde aan de wachters: waar is koning Hendrik, mijn vader? De wachters van des konings tente, ziende dat het Brixius was, vergezelschap met zoo eene schoone jonkvrouw, zijn terstond in des konings kamer geloopen, zeggende: Heer koning! Brixius uw zoon is hier. Brixius ging terstond tot zijnen vader en verhaalde hem alles wat hem, koning Antonius en den bisschop van Tours geschied was, en hoe zij allen door de schoone Ludinne uit de gevangenis verlost waren; hoe koning Antonius en den bisschop van Tours de poort der stad open hielden en hen daar verwachtten. Koning Hendrik werd zeer verblijd, hij reed terstond met alle de kerstenen in de stad van Nerbonne, daar zij door Ludinne ingelaten werden. Zij staken

de huizen in brand, waarover de turken zeer vervaard werden, die terstond op de poorten en muren der stad liepen, om de kerstenen te verslaan; maar de kerstenen sloegen zoo vreeslijk onder de turken, dat zij alles ter aarde velden wat hen tegen kwam; doch die zich wilde laten doopen en kerstenen worden, dien lieten zij leven. Als koning Gamans dit gerucht hoorde en zag dat de geheele stad in brand stond, zoo liep hij op de muur van zijn paleis, sprong van wanhopigheid in het water en verdrong zich zelve. Aldus wonnen de kerstenen de stad; maar de brand werd zoo groot, dat zij al het goed namen dat zij krijgen konden en vlogen in hunne tenten, daar zij omtrent acht dagen bleven rusten. Zij bedankten Ludinne voor hare groote vriendschap, die zij hun bewezen had. Daarna werd zij door den bisschop van Tours kerstin gemaakt; maar Brixius trouwde haar niet vóór dat hij Helena, zijne moeder, gevonden had. De kerstenen veroverden vervolgens geheele Schotland, bekeerden de inwoners en maakten ze kerstenen. Als zij Schotland voorzien hadden met pastoor, die de nieuwe kerstenen in 't kerstenen geloof zouden onderwijzen, gingen zij allen te zamen scheep; zij kwamen zeer spoedig te Tours, daar zij zeer feestelijk ontvangen werden van alle de poortiers en inwoners der stad, die groote vreugde bedreven met spelen, schieten en tournoijen van blijdschap, omdat hun bischop met andere heeren, daar hij mede verrokken was, die zoo vele gevaren tegen de ongeloovigen geleden en zoo menig land bekeerd hadden, weder gekomen was.

Hoe Helena te Tours door een van Koning Hendriks knapen gevonden werd.

Als de heeren een wijle tijds te Tours geweest hadden, zoo geviel het dat Helena met een ketel om water ging en een doek wiesch, doch eer zij water schepte, zoo was er een van koning Hendriks knapen, die zijn paard te water reed en deze vrouw zag aan het

water staan; ziende dat zij maar ééne hand had, zoo twijfelde hij, dat zij Helena zoude zijn, want hij bij koning Hendrik woonde eer zij koningin was, ging tot haar en zeide: vrouwe! God geve u goeden dag, zeg mij waar gij woont; want mij dunkt, dat ik u weleer ver van hier gezien heb. Helena, dit hoorende, ging terstond weg, zonder eenig antwoord te geven. De knecht, dit ziende, merkte in welke straat zij ging, maar konde haar niet volgen, omdat hij aan de andere zijde van 't water was, zijnde veel te diep om daar door te rijden. Hij reed terstond tot koning Hendrik, hem zeggende dat hij Helena aan het water gezien had. Dit verblijdde den koning zeer; hij beloofde den knecht honderd marken goude, zoo hij Helena konde vinden.

Hoe zich een Engel aan den hermit Felix vertoonde en zeide, dat hij te Tours gaan zoude, om koning Hendrik nauwkeurig te onderrigten wegens zijne beide zonen, die hij opgevoed had.

Als Helena te Tours gezien was, zoo kwam een Engel tot den hermit Felix en zeide: God beveelt u, dat gij naar Tours zult gaan, daar zult gij vinden de twee jongelingen, die gij zestien jaren opgevoed hebt; en onderrigt den koning hunnen vader, van al hetgeen hun is wedervaren. Dit gezegd hebbende, vertrok de Engel; waarna de hermit met grooten arbeid te Tours is gekomen. Als hij in de stad was, ging hij naar het paleis van den bisschop, daar hij de trappen opging, om in de zaal te gaan, hetwelk de poortier ziende, vroegde hem, werwaarts hij wilde gaan. Toen zeide de hermit: ik moet bij de heeren in de zaal zijn. De poortier zeide: daar zijt gij regt gekleed en geschikt toe. De poortier nam een stok en sloeg den hermit een groot gat in zijn hoofd, zoodat hij zeer bloedde en bijna van de trappen gevallen was, waardoor de hermit den eenen voet niet voor den anderen konde zetten, maar bleef op de trap-

pen zitten en hield zijn hoofd in zijne handen van de groote pijn; en alle de jongens en pagies vergaderden zich bij den hermit, want hij zag er vreemd uit en was met gras en looveren gekleed. Martijn, en de trappen opkomende, om in de zaal te gaan, zag de vergaderde menigte en ging bezien wat er wezen mogt. Hij herkende den hermit, die daar zeer bebloed op de trappen zat, greep hem bij zijne armen en omhelsde hem, zeggende: zijt welkom, mijn uitverkoren vader! De hermit bezag den jongeling weder en herkende hem ook, zeggende: hoe is het met mijn geliefden zoon Lijon en met uwen broeder Erm. Martijn antwoordde: mijn lieve vader! wij zijn kerstenen gemaakt: ik ben Martijn genaamd en mijn broeder Brixius. Martijn nam den hermit bij den arm en geleidde hem de trappen op; den poortier tegen komende, die den hermit geslagen had, wreekte Martijn zich van den hermit aan den poortier en zeide: gij zult niet meer arme lieden slaan, die u niets misdoen. Voorts kwam hij in de zaal, daar hij zijn broeder Brixius vond en tot hem zeide: broeder! zie hier den hermit, onze vader, Brixius vatte hem bij zijne armen en kustte hem meer dan tien malen. Daarop gingen zij alle drie in de kamer, daar de heeren zaten en zeiden tot den koning, hunnen vader: zie, deze is degeen, die ons den beesten ontnomen 16 jaren opgevoed heeft. Koning Hendrik ontving hem zeer vriendelijk, nam hem in zijne armen, zette hem bij zich aan de tafel en had hem gaarne goede sier aangedaan, maar de hermit at niet anders dan wortelen, die hij medegebragt had. Voorts verhaalde de hermit Felix aan koning Hendrik alles, wat hij van de kinderen wist, daarna nam hij oorlof van alle de heeren en is weggegaan. Martijn en Brixius, nadat zij hen in de gebeden van den hermit aanbevolen hadden, hebben ook oorlof van hem genomen. De hermit kwam bij de ordonnantie Gods binnen kort weder aan zijn kluis, alwaar hij zaliglijk zijn leven eindigde in de vreeze Gods.

Hoe koning Hendriks dienaar Helena zoekt in een arm huis, daar hij haar vond.

Als de dienaar van Koning Hendrik had gehoord, dat hem de koning honderd marken goud beloofde, ware het, dat hij hem Helena wijzen konde, zoo begaf hij zich naar die straat, daar hij Helena had zien ingaan, toen hij zijn paard dreukte. Hij vroegde alom, of daar geene vrouw met ééne hand woonde, waarop hem het huis werd aangewezen daar Helena te huis lag. Hij ging terstond in het huis, en vroegde der waardin naar de vrouw met ééne hand, die bij haar woonde; waarop de waardin zeide, dat zij geene vrouw met ééne hand kende, (want Helena had haar gebeden, dat zij toch niemand zeggen zoude van haar, waar dat zij was. De dienaar hoorende dat de vrouw loochende, zeide: ik zal u doen sterven zoo gij mij niet zegt, waar zij is, want ik weet wel dat zij hier woont; dus verklaar mij de zaak, of ik zal aan den bisschop en de koningen over u klagen. De waardin, dit hoorende, zorgde om haar lijf te verliezen, heeft den dienaar in huis geroepen, wijzende hem een oude kist, daar Helena zich in verborgen had. Als Helena hoorde dat haar de waardin verklapt had, zoo sprong zij terstond uit de kist, viel voor den dienaar op hare knieën, hem biddende om Gods wil, dat hij haar toch wilde laten gaan, want zij met haren dood niet geholpen was, en werd zeer weenende. De dienaar nam haar zeer vriendelijk op van de aarde en zeide: genadige vrouw! ik bid u, staak uw bitter weenen, ik zweer u bij mijne krijgdsdienst, dat u geen onheil zal geschieden; maar u zal veel meer eer en reverentie gedaan worden van alle de prinsen en heeren, dan u nog ooit gedaan is. Daarom wil niet weer weenen, maar ga met mij in des bisschops paleis, daar uw heer vader, uw man en uwe twee kinderen zijn, welke met een groot verlangen op u wachten. Als Helena hoorde, dat zij haar twee kinderen zien zoude, welke zij meende

dat door de beesten verslonden waren, zoo vergat zij al haar lijdens droefheid, en is zoo met den dienaar naar des bisschops paleis gegaan, daar haar vader en haar man de koning waren. Zoodra koning Hendrik haar zag, riep hij met luide stem tot Martijn en Brixius: kinderen ziet hier uwe moeder, mijne koningen en koning Antonius Dochter! Koning Hendrik nam haar in zijne armen, kustte haar zeer vriendelijk en minnelijk, en weende van groote vreugde en blijdschap dat hij haar gevonden had. De beide koningen kustten haar menigwerf, en baden haar om vergiffenis over het ongeluk dat zij haar aangedaan hadden, hetwelk Helena hun zeer minnelijk vergaf. Daarna deed de koning haar kleeden zoo als eene vorstin behoorde, en deed uitroepen: open hof van vreugde en blijdschap.

Hoe een Engel koning Hendrik in zijn visioen vertoonde, dat Martijn de hand zijner moeder weder zoude aanzetten; en hoe Brixius de schoone Ludiane, de dochter van Engeland, trouwde.

Des nachts daarna, als Helena was gevonden, zoo vertoonde zich een Engel aan koning Hendrik, zeggende tot hem aldus: ontbied uwen zoon Martijn en gelast hem, dat hij zijner moeders hand weder aan hare arm zet; en is van hem gescheiden. Des morgens vroeg stond koning Hendrik op, en ontboot zijnen zoon Martijn en zeide hem, dat een Engel hem bevolen had, dat hij de hand van zijne moeder aan haren arm zoude zetten. Als Martijn dit hoorde, verblijdde hij zich zeer; hij heeft dadelijk de hand genomen, die hij aan zijne moeders arm zette, God aanroepende, dat hij zijne magt toonen wilde over zijne moeder. Alzoo bekwam Helena hare hand weder zonder eenig lidteeken, alsof zij nooit had afgeweest, door welk mirakel zij allen zeer verblijd werden, dankende God voor zijne mirakuleuse goedheid. Daarna trouwde Brixius met groote pracht en heerlijkheid de schoone Ludiane. Als nu de

dagen der bruiloft ten einde waren, zoo maakten zij zich gereed om naar Rome, tot den Paus Clement, Helena's oom, te vertrekken, Koning Antonius en koning Hendrik benevens Helena met hare beide kinderen. Martijn en Brixius, namen met vele teedere aandoeningen afscheid van den bisschop, hem hartelijk dankende voor de goede gunst die hij hun allen bewezen had. Hierop vertrokken zij in vollen luister naar Rome, vooraf in de stad Grassis aankomende, werden zij aldaar zeer feestelijk door de koningin Plaisante ontvangen, want Helena te voren veel conversatie met haar gehouden had.

Plaisante vertrok ook met henlieden naar Rome, daar zij door zijne heiligheid, paus Clement, met groote blijdschap ontvangen werden. Als nu de heeren eenigen tijd te Rome doorgebracht hadden, zoo nam koning Antonius een vriendelijk afscheid van Helena en alle de overige vrienden, en keerde naar zijne rijkstad Konstantinopolen terug. Brixius en de schoone Ludinne vertrokken mede met hem. Nadat zij vele dagen te Konstantinopolen, in de beste gezindheid doorgebracht hadden, is koning Antonius in goeden ouderdom ontslapen, en werd met groote pracht

en staatsie in zijne rijkstad zeer vorstelijk ter aarde besteld. Brixius en zijne lieve huisvrouw, de schoone Ludinne, bezaten in de teederste liefde den koninklijken troon van Konstantinopolen na huns grootvaders dood, en zijn na eene langdurige en goede regering, in hoogen ouderdom ontslapen. Intusschen bleven koning Hendrik en Helena gedurende hun gansche leven te Rome, en zijn aldaar mede in goeden ouderdom en in vrede ontslapen.

Martijn, zoon van koning Hendrik en Helena, is na den dood zijner ouders weder naar Tours vertrokken, alwaar hij bisschop werd. Hij legde een zeer vroom en heilig leven, en is ten laatste mede in goeden ouderdom ontslapen, en in het eeuwige leven overgebracht, daar het zonder ophouden dag en nacht vreugde is, tot in de eindelooze eeuwigheid, daar duizend jaren zijn als eenen dag, daar zulke vreugde en blijdschap is welk geen menschelijk hart bedenken kan. Deze vreugde te genieten, wil ons geven de Almogende God, door zijne grondelooze barmhartigheid, om de verdiensten zijn Zoons; hierna in de eeuwigheid!

DEZE HISTORIE VAN DE GEDULDIGE HELENA, IS GEVISITEERD EN
GEAPPROBEERD DOOR DE EERWAARDE MR. JAN EN GOOSWIN VAN OORSCHOT, PAROCHIAANS VAN DE
ST. JACOBS KERK, TE ANTWERPEN.

3 exx. 1 bot.
comple. y

